

Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади
(СІАЗ) НБУВ
тел. /факс: 524-25-48
e-mail: siaz@pochta.ru

Україна: події, факти, коментарі
2008
№ 5
ЗМІСТ

Коротко про головне

Робочий візит Ю. Тимошенко до Брюсселя

Аналітика

В. Копоть, мол. наук. співроб.

**Вступление Украины в ВТО
в комментариях и прогнозах**

Ю. Якименко, мол. наук. співроб.

**Визит Президента Украины В. Ющенко
в Казахстан в оценках прессы**

Л. Чуприна, заввідділу СІАЗ НБУВ

**Год Казахстана в Украине:
итоги и перспективы экономического сотрудничества**

Т. Гранчак, канд. іст. наук, заввідділу НБУВ

**Северодонецкий съезд как проявление
процесса трансформации в украинском политикуме**

Партійна позиція

О. Козуля, наук. співроб.

**Нинішнє становище в демократичній коаліції
в коментарях націонал-демократів**

В об'єктиві – регіон

В. Сажин, влас. кор.

Закарпатський регіон сьогодні: соціально-економічний аспект

Прогноз на перспективу в публікаціях ЗМІ

Діяльність органів влади

Політика

Економіка

Соціальна сфера

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Енергоощадні технології

Інформаційні технології

Альтернативні джерела енергії

Генна інженерія

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Охорона здоров'я

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали наукової конференції

„Глобальна модернізація і сталий розвиток: соціальні імперативи і економічні стратегії”

Ю. Половинчак, канд. іст. наук., старш. наук. співроб.

**Національний розвиток і національна свідомість
в умовах глобалізації**

До уваги держслужбовця

Ю. Левченко, провід. бібліограф НБУВ

Нові надходження до НБУВ

Робочий візит Ю. Тимошенко до Брюсселя

10–11 березня Прем'єр-міністр України Ю. Тимошенко перебувала з дводенним робочим візитом у Брюсселі.

10 березня, виступаючи на конференції “Україна – ЄС: назустріч спільним викликам”, глава українського уряду запевнила, що Україна стане членом Європейського Союзу.

Керівник уряду відзначила, що співпраця України з ЄС є вагомою для українського економічного простору. При цьому Прем'єр-міністр нагадала, що сьогодні обсяг інвестицій країн-членів ЄС в українську економіку становить 23 млрд дол. США, що становить майже 78 % усіх зарубіжних інвестицій, товарообіг між Україною та ЄС за минулий рік налічує 36 млрд дол. США.

Ю. Тимошенко також відзначила, що 18 лютого Україна розпочала переговорний процес про створення зони вільної торгівлі з ЄС. На її думку, швидкість та результативність цих переговорів залежить від позиції самої України, яка тривалий період сповідувала не дуже чітку стратегію щодо євроінтеграції. Сьогодні Україна підійшла до напрацювання нової, поглибленої угоди, яка передбачає створення зони вільної торгівлі з ЄС, підкреслила Прем'єр-міністр.

Окрім того, Ю. Тимошенко повідомила, що з метою створення сприятливого інвестиційного клімату уряд оголосив 20 ініціатив прозорості, які, зокрема, передбачають відкриття приватизацію державних об'єктів.

“Ми змінюємо правила приватизації і робимо конкурси відкритими для усіх потенційних інвесторів, без створення штучних обмежень”, – заявила вона. Керівник уряду підкреслила, що переможці конкурсів будуть визначатися на відкритих аукціонах. За словами Ю. Тимошенко, саме за такими новими правилами незабаром буде проведено приватизацію ВАТ “Укртелеком” та низки підприємств хімічної промисловості і електроенергетики. Також Прем'єр-міністр повідомила про намір уряду вже протягом найближчих місяців побудувати в Україні автоматизовану систему відшкодування ПДВ.

“Ми впевнені в наших силах, впевнені у єдності демократичної команди, у тому числі, у єдності команди уряду та Президента, а також у тому, що Україна буде членом Європейського Союзу”, – підсумувала керівник Кабміну.

Прем'єр-міністр відзначила, що уряд знає про проблеми, з якими сьогодні в Україні стикаються іноземні інвестори. За словами Ю. Тимошенко, з метою усунення цих проблем уряд готовий продовжувати співпрацю з Європейською бізнес-асоціацією.

Глава уряду нагадала, що Кабінет Міністрів працює над реалізацією пропозицій, наданих цією асоціацією, щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні. “Ми прагнемо бути країною, привабливою для іноземних інвестицій”, – наголосила Ю. Тимошенко.

При цьому Прем'єр-міністр заявила, що Україна постійно стикається з перешкодами, які можна порівняти з найбільшим у світі цунамі. “Це цунамі

протидії, бо суспільство звикло жити в напівтіньовій економічній ситуації”, – зазначила Ю. Тимошенко.

Водночас, за її словами, сьогодні в Україні чиниться величезна протидія реформам з метою збереження старої системи. “Але наша урядова команда зможе прийняти всі виклики та показати результат”, – переконана Прем’єр-міністр.

Коментуючи внутрішньополітичну ситуацію в Україні, глава українського уряду висловила переконання, що зміни до Конституції, які передбачають закріплення президентської форми правління в Україні, не мають шансів бути затвердженими Верховною Радою.

За її словами, Верховна Рада підтримає зміни до Конституції, які передбачатимуть перетворення України на парламентську республіку. “Шанс пройти через парламент має тільки парламентська форма правління”, – сказала Ю. Тимошенко.

Керівник уряду наголосила, що конституційна реформа в Україні назріла, оскільки на сьогодні фактично існують дві виконавчі гілки влади: одна – очолювана Президентом, інша – Прем’єр-міністром. Ю. Тимошенко вважає неприпустимим, щоб повноваження центрів влади перетиналися між собою, оскільки це призводить до невизначеності. На її думку, необхідно, щоб виконавча влада мала чітку вертикаль, і щоб Президент не дублював функції виконавчої влади.

Ю. Тимошенко також зазначила, що її команда не змінює поглядів і вважає, що і президентська, і парламентська форми правління можуть бути ефективними, якщо вони правильно вибудовані, з необхідною системою стримувань та противаг.

Водночас вона підкреслила, що “потрібно обрати найкоротший шлях, який дозволить навести порядок у нашому власному українському домі”.

Стосовно питання НАТО Прем’єр-міністр України заявила, що вважає необхідним проведення в Україні широкої роз’яснювальної роботи щодо переваг участі Української держави в Північноатлантичному альянсі.

За словами Прем’єр-міністра, з цією метою уряд передбачив значне фінансування інформаційної кампанії стосовно принципів і завдань колективної безпеки у світі.

На думку Ю. Тимошенко, враховуючи ті обставини, що в Україні зберігається неоднозначне ставлення до перспектив вступу в НАТО, керівництво країни має проводити серйозну інформаційну роботу щодо висвітлення відносин України з Альянсом.

10 березня Ю. Тимошенко також провела зустріч з “Європейським круглим столом промисловців”, у якому взяли участь, зокрема, керівники всесвітньо відомих корпорацій Nokia, Shell, Moeller-Maersk, Saint-Gobain, Volvo, SAP, Eni, Royal Dutch Shell.

Під час зустрічі керівник уряду наголосила, що “для української влади надзвичайно важливо, щоб іноземний бізнес почував себе комфортно в нашій країні”. Вона запевнила, що уряд, Президент і парламентська коаліція мають спільні погляди на стратегію подальшого розвитку України, зокрема щодо

здійснення економічних реформ. За словами Ю. Тимошенко, завдання уряду сьогодні зробити українську економіку відкритою для всіх великих світових бізнес-структур, створити прозорі відносини між бізнесом і владою, запровадивши єдині правила гри для всіх.

“Ми маємо протидіяти тому, щоб хтось заходив в українську економіку з парадного входу, а хтось стукав у зачинені двері”, – зауважила вона. Ю. Тимошенко розповіла європейським бізнесменам про 20 ініціатив прозорості українського уряду. Прем’єр-міністр заявила, що уряд налаштований на прозору співпрацю зі світовими інвесторами і вважає своїм пріоритетом зняти усі перепони на шляху великого бізнесу в Україну.

У свою чергу голова ERT, голова Ради директорів корпорацій Nokia та Shell Й. Олліла заявив, що європейські інвестори вірять в Україну і планують й надалі збільшувати обсяги інвестицій в українську економіку. “Ми розглядаємо Україну як частину європейського економічного ландшафту”, – заявив він. На його думку, вступ України до СОТ стане першим вагомим кроком у просуванні України на європейські ринки. Він вважає, що це “може розчистити дорогу для членства України в ЄС”.

11 березня Прем’єр-міністр України Ю. Тимошенко взяла участь у 12-му засіданні Ради з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом та зустрілась з Генеральним секретарем Ради Європейського Союзу, Високим Представником з питань Спільної зовнішньої та безпекової політики Х. Соланою. Також цього дня Ю. Тимошенко провела зустріч з представниками Європейського єврейського центру (*Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>)*. – 2008. – 10.03).

Аналітика

В. Копоть, мол. наук. співроб.

Вступление Украины в ВТО в комментариях и прогнозах

5 февраля 2008 г. после 15 лет переговоров Украину приняли во Всемирную торговую организацию (ВТО): Президент Украины В. Ющенко и Генеральный директор ВТО П. Лами подписали соответствующий протокол. Вместе с тем полноправным членом этой организации Украина сможет стать только после ратификации протокола украинским парламентом.

“Осуществлен невероятный титанический труд. Это большой исторический день для Украины”, – так Президент Украины **В. Ющенко прокомментировал подписание протокола о вступлении Украины в ВТО**, поздравляя украинский народ с этим событием.

Среди преимуществ вступления Украины во Всемирную торговую организацию Президент выделил ежегодное увеличение инвестиций дополнительно на 5 млрд грн, общий рост инвестиций, который должен

составить около 40 %, рост экспорта на 10–11 %, в том числе рост экспорта сельскохозяйственной продукции приблизительно на 44 %.

В. Ющенко подчеркнул, что в целом вступление в ВТО эффективно отразится на национальной экономике. По его словам, позитивные изменения ощутит каждый гражданин Украины, поскольку в конкурентной среде украинский потребитель сможет покупать более качественные товары по более низким ценам. Также Президент отметил, что присоединение Украины к ВТО будет способствовать быстрой организации внутреннего рынка – принятию нового Налогового кодекса, снятию моратория на продажу земли и т. п.

Вступление Украины во Всемирную торговую организацию создает новые возможности для адаптации национальной экономики к мировому торговому пространству. Об этом заявила Премьер-министр Украины **Ю. Тимошенко**. “Это действительно историческое событие, наша команда, работая во всех правительствах и парламенте, приложила к этому свои усилия. Я считаю, что со вступлением в ВТО открываются абсолютно новые возможности для адаптации Украины в мировое торговое пространство”, – сказала Ю. Тимошенко. Премьер-министр напомнила, что следующим этапом после вступления в ВТО станет начало переговоров по созданию зоны свободной торговли между Евросоюзом и Украиной.

Однако, как отмечают эксперты, правительству Украины необходимо своевременно и быстро реагировать на вызовы, которые возникнут в связи со вступлением Украины в ВТО, для того чтобы плюсы от этого шага не превратились в минусы.

Сегодня эксперты активно работают над анализом позитивных и негативных аспектов, связанных с вхождением Украины во Всемирную торговую организацию, поиском путей нейтрализации возможных рисков. Они уже отметили те отрасли экономики и тех производителей, позиции которых могут оказаться наиболее уязвимыми в связи с членством страны в ВТО. В первую очередь речь идет об аграрном секторе, сельхозпроизводителях и пищевой промышленности Украины. Так, глава Минагрополитики **Ю. Мельник** заявляет, что допускает проблемы в украинской сахарной, молочной и овощной отраслях АПК после вступления Украины в ВТО, поскольку по показателям качества и стандартам их продукция не всегда может соответствовать требованиям ВТО. В то же время Украина при реализации своего аграрного потенциала за счет тех отраслей, продукция которых будет наиболее востребованной на мировых рынках, способна будет «вытягивать» проблемные отрасли. При этом министр отметил, что вступление Украины в ВТО – это большой шанс для страны играть на мировых рынках, которые в последнее время по некоторым позициям стали дефицитными. “Я думаю, что сельское хозяйство, агропромышленный комплекс, да и экономика Украины в целом значительно интегрированы в мировые тенденции и в систему ценообразования”, – заявил министр.

По мнению президента Национальной ассоциации “Укрсахар” **Н. Ярчука**, вступление Украины в ВТО может привести к сокращению сахарных заводов и уменьшению посевных площадей сахарной свеклы. По его словам, это связано

с обязательствами Украины перед ВТО относительно снижения экспортной пошлины для производителей сахара до 50 % и с установлением квоты в размере 260 тыс. т на ввоз сахара-сырца.

Как считает председатель Счетной палаты Украины **В. Симоненко**, такие отрасли как мясомолочная и деревообрабатывающая также могут не выдержать вступления в ВТО. Как логическое следствие такого шага он прогнозирует повышение цен на хлеб, масло и мясо-молочную продукцию.

Украинская молочная отрасль не готова работать в условиях Всемирной торговой организации. Об этом заявила президент Союза молочных предприятий Украины **Л. Карпенко**. По ее словам, украинские стандарты качества на молочную продукцию не гармонизированы с европейскими и мировыми стандартами. Кроме того, по мнению эксперта, “удручающее” качество молочного сырья усложняет работу украинских предприятий и снижает их конкурентоспособность в условиях увеличения импорта молочных продуктов в Украину.

В целом, вступление в ВТО приведет к уменьшению объемов производства украинской пищевой промышленности на 12,6 %. Об этом сообщил руководитель экспертной неправительственной организации «Украинско-немецкий аграрный диалог» доктор Хайнц-Вильгельм Штрубенхофф, выступая на заседании круглого стола, организованного Украинской аграрной конфедерацией. Вообще же производство ВВП в агросекторе, по его мнению, уменьшится на 1,1 %.

Ухудшение ситуации в АПК прогнозируется, прежде всего, на основе предстоящего снижения ввозных пошлин на сельхозпродукцию – в целом с 30 % до 13 %, по пищевой промышленности – на 66 %. При этом на пшеницу и ячмень будет установлена фиксированная ставка – соответственно 40 и 20 евро за 1 т, на прочие зернокультуры – 25 % от задекларированной стоимости, но не менее 20 евро/т. На ввоз яиц будет действовать пошлина в размере 0,05–1 евро/кг, на молоко и сметану – 0,1–0,5 евро/кг, на сыр – 0,8 евро/кг, на масло – 1,5 евро/кг, на мясо – 10 %, но не менее 0,6 евро/кг (для говядины) и 0,4 евро/кг (для свинины) и 30 % на птицу, но не менее 1,5 евро/кг. Таким образом, будут сняты заградительные барьеры для импортной сельхозпродукции. Борьбу с ней за рынки сбыта украинский аграрий пока что проигрывает. Следует также отметить, что запрет на экспортные субсидии, вступающий в силу с момента присоединения к ВТО, ставит под сомнение возможность экспорта украинского сахара, что негативным образом может сказаться на ситуации в отрасли.

Кроме того, ожидаемое снижение производственных показателей в АПК связано с сокращением государственной поддержки, как того требуют правила ВТО. Согласно взятым обязательствам Украина должна уменьшить размер СРП (совокупный размер поддержки) с 3,043 млрд грн в 2006 г. до 2,939 млрд грн в 2008 г. и далее по убывающей – с тем, чтобы к 2013 г. довести его до 2,432 млрд грн. Учитывая рост цен в смежных отраслях (на ГСМ, химудобрения и т. д.), надо признать, что при этом господдержка агросектора как таковая сводится на нет. Правда, остается небольшой довесок к СРП в виде

специальной продуктовой поддержки, разрешаемой ВТО в пределах не более 5 % от валового производства в предшествующем году. Так, при производстве молока в 2007 г. на 12,678 млрд грн дополнительно направить на субсидии молочного животноводства в Украине можно 634 млн грн. При производстве сахарной свеклы на 3,99 млрд грн субсидии на спецпродукт-поддержку возможны в размере 200 млн грн. При производстве мяса птицы на 5,47 млрд грн спецпродукт-поддержка составит 274 млн грн. Вместе с тем, по данным Минагрополитики, грядущая отмена нулевой ставки НДС для сельхозпроизводителей, вызванная вступлением в ВТО, лишит аграриев не прямой господдержки на 1,3–1,4 млрд грн.

По данным Ассоциации фермеров, убытки, которые понесет сельское хозяйство Украины от вступления во Всемирную торговую организацию, связанные с отменой льгот на НДС, составят 1,5 млрд долл.

Представители ассоциации считают, что внутренний рынок на 50 % заполнит импортное мясо и молоко, на 40 % – привозные овощи и фрукты. Отечественная сахарная отрасль, по мнению аграриев, почти прекратит свое существование. Фермеры предупреждают, что Украину ожидает также мировое подорожание зерна, а соответственно и хлеба – на 40 %.

В качестве альтернативной поддержки АПК международные эксперты указывают на возможность его финансирования за счет т. н. «зеленых программ», размер которых не ограничивается ВТО. Это содействие структурным изменениям в отрасли за счет стимулирования инвестиций, бюджетные выплаты в случае стихийного бедствия, финансовое участие государства в страховании доходов сельхозпроизводителей и предоставление соответствующих гарантий, а также региональные программы предоставления помощи аграриям (в депрессивных регионах).

Кроме АПК, в минусе от вступления страны в ВТО может оказаться машиностроение. В этой отрасли прогнозируется снижение на 5,1 %. Металлургия, по данным «Аграрного диалога», при этом увеличит производственные показатели на 14,2 %, добыча полезных ископаемых (кроме энергетических) – на 9,1 %, добыча угля – на 8,5 %, гостинично-ресторанный бизнес – на 5 %, телекоммуникации – на 3,3 %, финуслуги – на 2,4 %, торговля – на 1,3 %, транспорт – на 0,9 %.

Вообще, в соответствии с выводами экспертов, в ближайшей перспективе от вступления в ВТО выиграет экспортная группа промышленных предприятий. В основном это металлургия и химия. Наиболее уязвимым на начальном этапе окажется сельское хозяйство.

Несмотря на это, президент Ассоциации украинских банков (АУБ) **А. Сугоняко** в целом негативно оценивает последствия вступления Украины во Всемирную торговую организацию для экономики страны. По его мнению, вступление в ВТО будет иметь негативные последствия, особенно для производителей продукции с высокой степенью переработки.

Президент Украинского союза промышленников и предпринимателей (УСПП), народный депутат Украины от фракции Партии регионов **А. Кинах** в свою очередь обращает внимание на то, что «необходимо помнить, что сегодня

ВТО – это 151 страна и 95 % мировой продукции, которые в первую очередь будут являться конкурентами Украины”.

Комментируя негативные прогнозы относительно вхождения Украины в ВТО, Президент Украины подчеркивает возможность нейтрализации негативных последствий для сельского хозяйства и промышленности страны, поскольку, как отметил глава государства, предусмотрен пятилетний переходный период для адаптации отдельных норм и положений ВТО. По словам Президента, за это время все отрасли промышленности смогут адаптироваться к правилам ВТО и конкурентной среде.

Но чего ожидать от вступления в ВТО потребителю? Большинство экспертов, рассматривая этот вопрос, не прогнозируют существенных изменений в ценах на товары и услуги. При этом, по их мнению, от вступления страны в ВТО украинский потребитель, скорее, выиграет. Главный позитив – это замедление темпов роста цен в первую очередь на продукцию пищевой промышленности и, частично, на бытовую технику. Это связано с уменьшением ставок импортных тарифов. “Идет речь лишь о некотором снижении, цены же на большинство товаров будут варьироваться в пределах нескольких процентных пунктов”, – объяснил **И. Газизулин**, старший экономист Международного центра перспективных исследований.

Прогнозируется, что ввозная пошлина снизится лишь на некоторые группы товаров, а точнее – на продукцию сельского хозяйства, пищевой промышленности и автомобилестроения. “Именно для этих категорий возможно определенное снижение цен или торможение их роста”, – рассказала **В. Мовчан**, директор по научной работе Института экономических исследований и политических консультаций.

По словам президента Украинской аграрной конфедерации **Л. Козаченко**, вступление Украины в ВТО повлияет в первую очередь на цены на мясо и молоко. Если все таможенные ограничения будут сняты сразу после вступления Украины во Всемирную торговую организацию, тогда в Украину хлынет поток низкокачественного мяса, и снижение цен на него можно ожидать в пределах 15–20 %. Если будет происходить постепенная либерализация рынка мясомолочной продукции, то снижение цены на молоко и мясо не будет превышать 5 %. В то же время, как отмечают специалисты из Ассоциации “Укрмясопродукт”, отмена льгот для сельхозпроизводителей приведет к подорожанию отечественного мяса и мясопродуктов на 10–20 %. “Ведь основным поставщиком сырья на комбинаты (65 %) являются частные хозяйства, которые не платят НДС. Тогда как готовая продукция будет подлежать обязательному 20 % налогообложению. Чтобы выйти из затруднения, предприятиям придется повысить отпускные цены на мясо или снизить закупочные, по которым сырье поставляется на комбинаты от крестьян”, – сообщила председатель ассоциации **Г. Василик**.

Получение членства в ВТО предусматривает отмену экспортной пошлины на подсолнух. Это может негативно повлиять на внутренних производителей, поскольку они покупают его по сниженным внутренним ценам. Если экспортную пошлину отменят сразу, то все сырье для производства

подсолнечного масла будет вывезено за границу. В таком случае следует ожидать повышения цены на подсолнечное масло до 50 %.

Если таможенные барьеры отменить сразу, без переходного периода для отечественного производителя, то цена на помидоры, огурцы и яблоки снизится в среднем на 25 %. Если же создать условия для развития внутреннего производителя (уменьшить цену энергоносителей или внедрять альтернативные энергоисточники), то цены могут упасть лишь на 5 %.

Относительно вопроса о бытовой технике, эксперты отмечают, что после того как Украина станет членом ВТО, на рынке можно будет отметить незначительное снижение цен в этом сегменте продукции. Однако, добавляют специалисты, ощутимым это снижение станет после того, как сформируются основные игроки на рынке, то есть приблизительно в течение года.

В рамках вступления в ВТО Украина взяла на себя обязательства по снижению импортной тарифной ставки на продукцию автопрома. Этот фактор, уверены специалисты, будет иметь позитивный эффект и поспособствует снижению стоимости автомобилей иностранного производства на несколько процентных пунктов. По прогнозам автопроизводителей, начиная с 2009 г., следует ожидать снижения цен на импортные автомобили на 5–10 %.

Потребитель, в конечном счете, выиграет от вступления Украины в ВТО, уверяют эксперты. Что с трудом можно сказать о производителе, вынужденном работать на новых условиях – без дотаций, при более серьезной конкуренции и т. д. Безусловно, впереди пять лет адаптационного срока, необходимого Украине для того, чтобы привести свои параметры в соответствие нормам ВТО. По информации Минэкономки, после присоединения к организации Украине необходимо принять еще 11 законов и ряд нормативных документов. В частности, речь идет о пошлинах на экспорт подсолнечника, лома черных и цветных металлов, кожсырья и скота, дискуссия о которых с Евросоюзом привела к задержке процесса вступления Украины в ВТО в конце прошлого года. Согласно достигнутым договоренностям, пошлины будут действовать в течение переходного периода, который продлится пять лет – до 2013 г. От того, насколько эффективно будет использовано это время, напрямую зависит будущее украинской экономики (*Материал подготовлен по информации изданий: MIGnews.com.ua (www.mignews.com.ua), РЕГНУМ (www.regnum.ru), Версии.com (www.versii.com.ua), ForUm (www.for-ua.com), (www.proua.com), РБК-Украина., Главред (www.glavred.info), ВОВРЕМЯ.info (www.vovremya.info), Укпрудпром (www.ukrrudprom.com), ОЛИГАРХ.Net (oligarh.net), КИД (zadonbass.org), Українська правда (www.pravda.com.ua), “УРА-Информ” (www.ura-inform.com).*)

Визит Президента Украины В. Ющенко в Казахстан в оценках прессы

5–6 марта состоялся двухдневный официальный визит Президента Украины В. Ющенко в Казахстан, в котором с украинской стороны также приняли участие министр иностранных дел В. Огрызко, министр культуры и туризма В. Вовкун, министр топлива и энергетики Ю. Продан, министр промышленной политики В. Новицкий, министр регионального развития и строительства В. Куйбида, министр по вопросам жилищно-коммунального хозяйства А. Кучеренко, заместитель главы Секретариата Президента А. Чалый, председатель Днепропетровской ОГА В. Бондарь, запорожский городской голова Е. Карташов.

В ходе визита В. Ющенко провел встречи с Президентом Республики Казахстан Н. Назарбаевым, Премьер-министром К. Масимовым и главой мажилиса (нижней палаты) парламента А. Мусиним.

Стороны обсудили широкий круг актуальных вопросов украинско-казахстанского сотрудничества в энергетической, транспортной, сельскохозяйственной, научно-технической сферах, а также уделили особое внимание реализации Плана действий Украина – Казахстан на 2007–2008 гг.

Официальный визит В. Ющенко в Казахстан стал частью трехдневного среднеазиатского турне Президента Украины. Формальным поводом для этой поездки стала необходимость участия В. Ющенко в официальной церемонии открытия Года Украины в Казахстане. Однако главной целью визита В. Ющенко в Астану стали его переговоры с Президентом Казахстана Н. Назарбаевым «о сотрудничестве в газовой, нефтяной сферах и поставках в Казахстан украинских товаров и услуг».

5 марта в Астане Президент Украины официально открыл Год Украины в Казахстане, выразив при этом надежду, что проведение Года Украины в этой стране станет еще одним мощным импульсом к последующему углублению двустороннего партнерства. Церемония открытия Года Украины в Казахстане состоялась при участии Президента Казахстана Н. Назарбаева.

Напомним, что договоренность о проведении Года Казахстана в Украине в 2006 г. и Года Украины в Казахстане в 2007 г. была достигнута во время визита в Украину Н. Назарбаева в ноябре 2005 г. Впоследствии, по предложению казахстанской стороны, проведение мероприятий было перенесено на год. Указ Президента Украины «О проведении Года Украины в Республике Казахстан в 2008 г.» был подписан 30 января 2008 г. План мероприятий по проведению Года Украины в Казахстане согласован с казахстанской стороной в феврале 2008 г. Среди главных задач Года Украины в Казахстане: демонстрация достижений и потенциала Украины в разных сферах; усиление экономического сотрудничества и развитие деловых контактов; углубление межрегионального сотрудничества; ознакомление казахстанцев с достижениями украинского традиционного и современного искусства и литературы, историей Украины. Мероприятия Года Украины в Казахстане будут проводиться по всей

территории Казахстана с широким использованием возможностей украинских культурных центров, домов дружбы Казахстана и т. д.

«Украина искренне приглашает наших друзей к совместной работе и верит в наш общий успех. Амбициозные проекты и инновационные идеи помогут Украине и Казахстану укрепить и поддержать нашу совместную миссию лидерства в новую эпоху», – подчеркнул В. Ющенко в Астане на официальной церемонии открытия Года Украины в Казахстане.

Говоря об итогах проведенного в прошлом году Года Казахстана в Украине, В. Ющенко сказал: «Мы убедились в необходимости более тесного и более динамического партнерства – постоянного диалога политиков, предпринимателей, деятелей науки и культуры, наших граждан».

Он также отметил динамическое развитие двусторонних отношений, обратив внимание на большие перспективы нашего последующего сотрудничества. «Я вижу нашу общую и очень важную цель в том, чтобы крепкий экономический диалог стал основой для политического и культурного сближения наших народов и наших стран», – сказал В. Ющенко. Среди факторов, которые объединяют наши народы, он назвал полумиллионное украинское общество Казахстана, традиционно глубокие культурные связи и поблагодарил руководство Казахстана за поддержку украинцев в этом государстве.

«Верю, что в будущем мы расширим и укрепим наш культурный диалог, возобновим знаковые места, где переплелась общая история, и чистым взглядом, взглядом глубокого национального взаимного почета посмотрим на общее прошлое, настоящее и будущее», – подчеркнул Президент, добавив, что этой цели, безусловно, будет способствовать сооружение памятников Т. Шевченко в Астане и А. Джамбулу в Киеве.

«Мы заложили прочное основание для тесного и динамического сотрудничества – от гуманитарной политики до энергетики, промышленности и высоких технологий. Надеюсь, что Год Украины в Казахстане откроет новые возможности для нашего взаимодействия», – отметил В. Ющенко.

Во время церемонии он также вручил государственные награды, которыми Украина отметила выдающийся личный вклад представителей Казахстана в развитие дружбы и партнерства между двумя странами.

В свою очередь Президент Казахстана надеется, что проведение Года Украины в Казахстане станет важным событием в развитии двусторонних отношений стран.

«Мы с нетерпением ожидали открытие Года Украины в Казахстане. Это событие знаменует новый раздел нашей многовековой дружбы», – сказал он, выразив уверенность, что дружеские связи между Украиной и Казахстаном будут укрепляться и в дальнейшем. Также Н. Назарбаев считает, что Украина и Казахстан должны открыть новые пути сотрудничества. «И это главная цель проведения Года Украины в Казахстане», – подчеркнул он.

Президент В. Ющенко также встретился с представителями украинской диаспоры в Казахстане. По его словам – государственная поддержка в удовлетворении национальных, культурных и духовных потребностей

украинской диаспоры является одним из приоритетов государственной политики. «Для нас очень важно, чтобы потребности, которые имеет украинское общество в Казахстане, были внесены в повестку дня казахстанской и украинской власти», – сказал В. Ющенко. Он пригласил представителей украинской диаспоры в Казахстане приобщиться к мероприятиям в рамках Года Украины в Казахстане, сконцентрировать свои усилия на популяризации знаний об Украине и Казахстане. В. Ющенко пообещал поддержку идей и инициатив диаспоры, которые будут способствовать укреплению украинского культурного и экономического присутствия в Казахстане и развитию партнерства стран. В. Ющенко отметил, что проведение Года Украины в Казахстане создает новые возможности для двустороннего сотрудничества, в том числе в культурной сфере.

Что касается энергетического сотрудничества между двумя странами, то как отмечают обозреватели, до сих пор Астана воздерживалась от участия в энергетических проектах, инициированных Киевом. Речь идет прежде всего о нефтепроводе Одесса – Броды. Ранее Казахстан фактически отказался поставлять нефть для заполнения этого трубопровода, но украинская сторона надеялась, что в ходе встречи президентов двух стран такая позиция будет пересмотрена.

5 марта в Астане состоялись украинско-казахстанские переговоры в расширенном составе, в которых с украинской стороны принимали участие министр иностранных дел В. Огрызко, заместитель главы Секретариата Президента А. Чалый, министр топлива и энергетики Ю. Продан и министр промышленной политики Украины В. Новицкий.

В ходе переговоров Президент Украины В. Ющенко заявил, что сотрудничество с Казахстаном в энергетической сфере является главным приоритетом для Украины. По словам В. Ющенко, стратегически важной задачей для Украины является диверсификация источников энергоносителей, а для Казахстана – диверсификация экспортных маршрутов. «И в этом отношении может представлять обоюдный интерес идея создания Балто – Черноморско – Каспийского энергетического пространства с использованием нефтепровода Одесса – Броды – Плоцк», – обратил внимание он.

«Выполнение плана действий между Украиной и Казахстаном в энергетической сфере является для нас приоритетом номер один», – сказал Президент Украины. Также В. Ющенко отметил, что считает целесообразным продолжить практику принятия двухгодичных планов действий между Украиной и Казахстаном, в том числе касающихся совместной работы в энергетической сфере. По его словам, Украина придаёт большое значение разработке плана действий на 2007–2008 гг. «Цель сегодняшнего нашего заседания – ещё раз посмотреть позиции, которые предложены в этом плане, поработать над этим планом на ближайшее время», – подчеркнул Президент Украины.

Он также выразил мнение, что Казахстану и Украине следует укреплять сотрудничество в целях развития транспортного потенциала.

«Украина и Казахстан, наделённые наиболее выгодным географическим положением, иными словами, стоящие на мировых перекрёстках, должны совместно максимально эффективно использовать свои ключевые позиции в развитии евразийских транспортных коридоров», – сказал В. Ющенко. «Для Казахстана, как для государства, не имеющего выхода к морю, жизненно важен вопрос развития альтернативных экспортных маршрутов. Одним из которых является, например, коридор ТРАСЕКА: Европа – Кавказ – Азия, в котором активное участие принимают и государства-члены ГУАМ», – подчеркнул Президент. «Мы могли бы объединить наши усилия для более быстрого достижения эффективного результата, – предложил он. – Например, уже действует комбинированный контейнерный поезд «Викинг» по маршруту Одесса – Ильичёвск – Клайпеда и имеются все условия для продолжения этого маршрута через Поти и Баку до Актау».

Также, по словам В. Ющенко, сейчас рассматривается вопрос о совместном строительстве ещё одного морского зернового терминала.

В. Ющенко заявил, что ещё есть намерение совместно построить в Западной Украине современный нефтеперерабатывающий завод, ориентированный на легкие сорта каспийской нефти. «Учитывая то, что Украина в ближайшее время станет полноправным членом ВТО, ваши нефтедобытчики получают хороший плацдарм для продажи продуктов нефтепереработки в европейские страны», – отметил он.

Глава Украинского государства также указал на позитивную динамику торговых отношений между двумя странами. В частности, за прошлый год экспорт Украины Казахстану увеличился на 70 %, а взаимный товарооборот составил за 2007 г. 3 млрд долл. По темпам роста товарооборота Казахстан находится на второй позиции среди почти 200 торговых партнеров Украины, а товарооборот между государствами за 2007 г. вырос на 64,4 %.

Отдельно он указал на заинтересованность в привлечении казахстанского бизнеса к работе на украинском рынке и готовность украинской стороны создать для него благоприятные условия, в частности, для привлечения инвестиций из этой страны.

Сейчас совместных проектов, по мнению главы государства, мало. «Общая численность совместных предприятий в Казахстане с участием украинского капитала, зарегистрированных к концу 2007 г., составляет 350 субъектов. Но действующих из них всего 132, и лишь 28 занимаются производственной деятельностью. Я очень надеюсь, что двусторонний бизнес-форум, который состоится во время моего визита, даст толчок новым проектам, новым инвестиционным потокам», – сказал он.

«Ваш президент в своём Послании казахстанскому народу определяет очень важные цели в сфере повышения благосостояния людей. Интересно, что украинские предприниматели могут принять участие в реализации многих, а практически – всех поставленных задач, потому что Украина традиционно занимает ведущие позиции во многих отраслях – от энергетики до разведки и добычи минеральных ресурсов, от освоения космоса до переработки сельскохозяйственной продукции», – подчеркнул В. Ющенко. Так, заявил он, у

Украины уже есть положительный опыт сотрудничества с Казахстаном в сфере освоения космоса. По словам В. Ющенко, «сейчас идёт активный диалог между национальными космическими агентствами Украины и Казахстана. В числе активно обсуждаемых несколько очень перспективных проектов: создание наземной инфраструктуры системы спутниковой навигации, космическая система научного назначения для изучения ионосферы Земли, космическая система дистанционного зондирования Земли».

«Одной из наиболее интересных в сфере нашего космического сотрудничества является Программа «Наземный старт» с использованием украинской ракеты-носителя «Зенит» на космодроме «Байконур», – полагает В. Ющенко.

Президент Украины также выразил готовность оказывать содействие в продвижении политических и экономических интересов Казахстана в европейском направлении, «используя свои инструменты взаимодействия с Европейским союзом, участвуя в европейских проектах в Казахстане и в Центральной Азии».

На общей с Н. Назарбаевым пресс-конференции, которая состоялась после украинско-казахстанских переговоров в расширенном составе, Президент Украины заявил, что считает Казахстан стабильным и перспективным партнером для Украины.

«Наши отношения развиваются хорошо, мы полностью довольны динамикой их развития как на политическом, так и на торговом, деловом и инвестиционном направлениях», – сказал В. Ющенко.

Президент Казахстана Н. Назарбаев также указал на то, что Украина является важным торгово-экономическим партнёром Казахстана. Он высказался за укрепление двусторонних отношений и отметил, что благодаря уже существующему конструктивному диалогу страны вышли на высокий уровень двустороннего сотрудничества. При этом он высоко оценил роль В. Ющенко в этом процессе.

Н. Назарбаев напомнил, что Казахстан стал седьмым торговым партнёром в мире и вторым среди стран СНГ. «Сейчас правительство двух стран работает над реализацией плана действий Казахстан-Украина на 2008–2009 гг. Уверен, что его реализация будет способствовать расширению сотрудничества в торгово-транспортной сфере, топливно-энергетической, промышленной, космической и других сферах», – сказал Н. Назарбаев.

«Президентами двух стран была выражена заинтересованность в совместной реализации проектов относительно строительства на территории Республики Казахстан атомных электростанций, объектов электроэнергетики и транспортной инфраструктуры», – отмечается в совместном заявлении, принятом по результатам переговоров лидеров Казахстана и Украины. В нем также отмечается, что «Казахстан и Украина намерены развивать сотрудничество в области транспортировки казахстанской нефти на европейские рынки, а также продолжат работу по рассмотрению долгосрочных перспектив развития проекта нефтепроводной системы Одесса – Броды – Плоцк».

Напомним, что ранее о заинтересованности Казахстана в транспортировке казахской нефти через территорию Украины с использованием нефтепровода Одесса – Броды заявлял во время встречи с министром топлива и энергетики Украины Ю. Проданом Чрезвычайный и Полномочный Посол Республики Казахстан в Украине А. Жумабаев. По словам посла, добыча нефти на территории Казахстана ежегодно растёт, а соответственно, страна рассматривает возможности экспортирования дополнительного объёма сырья. Со своей стороны, Ю. Продан заявил, что «2008 г. должен стать решающим, и реализация проекта нефтепровода Одесса – Броды будет выполнена согласно намеченному плану».

Вместе с тем эксперты считают маловероятным заключение каких-либо договоренностей по газу между Киевом и Астаной в обход Москвы. Директор департамента газовой промышленности Министерства энергетики и минеральных ресурсов Казахстана Т. Имашев сообщил, что ведомство не готовило к встрече президентов подписания каких-либо документов, касающихся сотрудничества в нефтегазовой сфере.

Президент Казахстана Н. Назарбаев заявил, что его страна потенциально может удовлетворить потребность Украины в энергоносителях, но решения должны быть согласованы с Москвой. Говоря о возможности заполнения нефтепровода Одесса – Броды казахской нефтью, он отметил, что такое решение невозможно без договоренности с российской стороной.

Президент Казахстана подчеркнул, что данный вопрос всегда был для Казахстана основным, поскольку Астана понимает заинтересованность Украины в энергоносителях. «Казахстан потенциально может удовлетворить эту потребность и имеет желание. Весь вопрос – в транспортировке», – сказал он после переговоров с Президентом Украины.

Пока говорить об успехах, достигнутых в ходе переговоров, можно только условно, поскольку конкретные договоренности по поводу поставок Украине энергоносителей станут возможны только после урегулирования этих вопросов между Казахстаном и РФ. Скорейшему решению проблем энергетического сотрудничества Казахстана и Украины также препятствует затянувшийся политический кризис в Украине.

Подчеркнем, что визит Президента Украины В. Ющенко в Астану совпал по времени с пиком конфликта российского газового концерна «Газпром» и Киева. 4 марта «Газпром» наполовину сократил поставки газа в Украину, однако уже 5 марта, в день прилета В. Ющенко в Казахстан, компания сняла ограничения на поставки газа в Украину и сообщила об этом официально. Напомним, что конфликт был вызван несогласием правительства Ю. Тимошенко с договоренностями, заключенными 12 февраля между В. Ющенко и В. Путиным, а также главами «Нефтегаза Украины» и «Газпрома», о схеме осуществления поставок газа в Украину, а также оплаты топлива.

На фоне этих событий декларирование намерений о сотрудничестве между двумя странами в энергетической сфере выглядело как попытка украинской стороны продемонстрировать определенную самостоятельность в решении проблем поставок энергоносителей в Украину.

Год Казахстана в Украине: итоги и перспективы экономического сотрудничества

Стратегическое партнерство Украины с Республикой Казахстан (РК) обусловлено, кроме традиционных политических, экономических и культурных связей двух стран, высоким потенциалом, местом и ролью Казахстана в мировой политике.

В Казахстане, который по величине своей территории является шестой страной мира, сосредоточены колоссальные запасы энергоносителей, драгоценных и цветных металлов. Находясь на пересечении ключевых транспортных путей Азии и Европы, Астана, используя противоречия интересов ведущих игроков мира – США, Европы, России и Китая, стремится укрепить свою связующую роль на Евразийском континенте.

Президенту Н. Назарбаеву за годы правления удалось восстановить производственную базу и превратить Казахстан из государства, переживающего серьезный социально-экономический кризис на обломках СССР, в наиболее интенсивно развивающуюся в регионе страну, готовящуюся войти в число 50-ти ведущих лидеров мирового развития.

Главным показателем успешного развития Казахстана и упрочнения его позиций в мировой экономике являются беспрецедентные темпы роста ВВП: на протяжении, как минимум, последних пяти лет прирост ВВП стабильно составляет 7–10 %, что включает Казахстан в тройку лидеров экономического роста на постсоветском пространстве. «В прошлом году темпы роста экономики составили 8,5 %, а в целом с 2001 г. экономика росла в среднем по 10 % в год», – отмечает Президент Н. Назарбаев в своем Послании к народу Казахстана от 6 февраля 2008 г. (http://www.kazembassy.com.ua/joldau/2008_zhylghy_aqpan_Qazaqstan.html).

Наличие богатых запасов полезных ископаемых делает республику одним из крупнейших топливно-энергетических регионов Евразии. Сырьевые отрасли являются наиболее рентабельными и привлекательными с точки зрения инвесторов – на них приходится более 60 % общего объема промышленной продукции. На нефть, газ и металлы приходится более 80 % национального экспорта и около 90 % экспорта на рынки вне СНГ.

Так, по запасам нефти республика опережает многие нефтедобывающие страны: доказанные запасы нефти в Казахстане оцениваются в 39,6 млрд баррелей, газа – 18,2 млрд баррелей в нефтяном эквиваленте. Всего в республике разрабатывается 172 нефтяных, 42 конденсатных и 94 газовых месторождения.

Строительство экспортных нефтепроводов позволило увеличить добычу нефти с 20 млн т в 1995 г. до 67,5 млн т в 2007 г.

В целом до 2015 г. Казахстан планирует увеличить добычу нефти до 150 млн т. Транспортировка нефти осуществляется, в основном, по территории России. В то же время Астана, придерживаясь принципа многовекторности маршрутов транспортировки нефти, завершает строительство нефтепровода в Китай мощностью 20 млн т, который фактически финансируется Китаем (стоимость проекта оценивается в 690 млн долл.). С подписанием 16 июня 2006 г. соглашения по трубопроводу Баку – Тбилиси – Джейхан Казахстан получил третий путь транспортировки нефтяных ресурсов, что будет способствовать развитию экспортного потенциала республики.

Кроме этого, в республике имеются большие запасы природного урана. Казахстан занимает второе место в мире по общим запасам урана (13 % мировых запасов); третье место в мире по добыче урановой руды, после Канады и Австралии.

Современную экономику Казахстана можно рассматривать как экономику крупных корпораций – в процессе приватизации сложилась монополистическая структура экономики с небольшим количеством лидирующих бизнес-групп. Так, богатейшие запасы нефти и газа Казахстана разрабатываются крупнейшими мировыми компаниями – Chevron, BG Group, Техасо, Agip, TotalFinaElf, Shell, Statoil, CNPC. Кроме западного капитала, активно работают и российские компании – «Газпром», «Лукойл», «Транснефть» и другие. Это позволяет Казахстану обеспечить основу для интеграции национальной экономики в мировой рынок.

Другую часть крупных корпораций Казахстана составляют банковские структуры и инвестиционные фонды, аккумулировавшие значительную часть приватизационных «купонов» (свыше 75 % всех «купонов» вложено в 25 % фондов). Впоследствии банковский капитал начал экспансию в промышленную и торговую сферу и поэтому банковские группы тоже занимают ведущие позиции в экономике. В результате, транснациональные корпорации (ТНК) контролируют до 40 % промышленного производства и около 50 % внешней торговли Казахстана.

Хотя 85 % объема промышленного производства создается частным сектором, государство сохраняет свое присутствие в стратегически важных секторах экономики – для этого создаются специализированные национальные компании. Также в 2002 г. Казахстан первым среди стран СНГ реализовал амнистию капиталов.

Внешнеторговый режим в Казахстане постепенно совершенствуется в соответствии с требованиями ВТО.

Казахстан в регионе Центральной Азии является единственной страной, которая для своего развития привлекает трудовые ресурсы, а не отправляет своих работников за границу.

В экономику страны привлечено свыше 55 млрд прямых иностранных инвестиций (почти 1/3 всех вложений иностранного капитала в страны СНГ). Президент Н. Назарбаев в своем Послании отмечает, что «приход иностранного капитала мы рассматриваем, как вотум доверия Казахстану...». При этом он

требует дальнейшего реформирования финансовой системы: укрепления банковской сферы, развития рынка ценных бумаг.

Между тем показателем оздоровления экономики и ее стойкого роста на данное время является превышение внутренних инвестиций над внешними вложениями. По макроэкономическим показателям страна стоит на уровне стран Восточной Европы, в международно-финансовом плане она превратилась в страну нетто-кредитор, а за классификацией Мирового банка входит в группу стран с прибылью на душу населения выше среднего уровня.

Будущее же экономики Казахстана, по мнению экспертов, выглядит оптимистически: Астана выбрала такую модель ее развития, при которой стимулирование национальной экономики проводится за счет собственных природных ресурсов.

Учитывая все это, перед Украиной стояла задача использовать прошедший 2007 г., объявленный Годом Казахстана в Украине, для дальнейшего развития экономического сотрудничества двух стран, расширения своего присутствия в регионе Центральной Азии, реализации экономических и политических интересов в этом регионе.

Говоря об итогах, эксперты обеих стран преимущественно оценивают прошедший год как достаточно плодотворный и результативный для украинско-казахстанского сотрудничества.

Частые встречи на высшем уровне свидетельствуют о политической воле к сотрудничеству и обоюдном желании к взаимовыгодному развитию торгово-экономических отношений. Основные договоренности, достигнутые в ходе переговоров во время официального визита Президента Н. Назарбаева в Киев в феврале 2007 г., отражены в «Дорожной карте 2» – Плане действий Казахстан – Украина на 2007–2008 гг. Документ нацелен на укрепление сотрудничества в транспортном секторе, топливно-энергетической, агропромышленной, аэрокосмической, научной и военно-технической областях. Отвечает уровню взаимовыгодного сотрудничества и солидная договорно-правовая база, которая насчитывает свыше 77 документов.

В рамках Года успешно проведены более 200 мероприятий, в основном экономического характера. Существенный рост двустороннего товарооборота является наглядным показателем успешности его проведения.

Достаточно сказать, что внешнеторговый оборот между Республикой Казахстан и Украиной за четыре года возрос в 3,4 раза и по итогам 2007 г. составил 3,1 млрд долл. Казахстан занимает седьмое место среди торговых партнеров Украины в мире. За эти 12 месяцев инвестиции Казахстана в экономику Украины возросли от 100 до 500 млн долл. Импорт товаров из Украины составил 1,41 млрд долл. Экспорт товаров из Казахстана в Украину составил 1,62 млрд долл. и его доля в общем товарообороте достигла 53 %. Как следствие – за эти 12 месяцев инвестиции Казахстана в экономику Украины возросли от 100 до 500 млн долл.

В целом, в структуре импорта из Украины преобладают поставки машин и оборудования (30 %, или 424,8 млн долл.), продукция металлургической промышленности (33 %, или 504 млн долл.), продукция пищевой отрасли (15,8

%, или 212,4 млн долл.), продукции химической, строительной и обрабатывающей отраслей (16 %, или 214 млн долл.).

Структура казахстанского экспорта выглядит так:

- нефть и нефтепродукты – 1,32 млрд долл. – (82 %);
- металлургия – 225,6 млн долл. – (14 %);
- машины и оборудование 11,9 млн долл. – (0,7 %);
- агропромышленная продукция – 6,5 млн долл. – (0,4 %).

На **межгосударственном институциональном уровне** решаются вопросы, связанные с основной сферой сотрудничества – ТЭК, поставками нефти и газа, а также сквозными транспортными перевозками и транзитом, включая механизмы взаиморасчетов, с привлечением дополнительных грузопотоков на транзит через территорию Казахстана, созданием международных контейнерных поездов и др. Так, на июль 2008 г. запланировано проведение в Евпатории заседания Межгосударственной казахстанско-украинской комиссии по экономическому сотрудничеству.

Налаживаются контакты и связи между предпринимателями, происходит активное консультирование по вопросам создания представительств, поиску партнеров и другим вопросам. Так, удобными инструментами для совместных проектов становятся консорциумные кредиты казахстанских и украинских банков для соответствующих исполнителей работ. Также проводится работа по обеспечению экспорта казахстанского зерна в страну пребывания через порты Черного моря, достигнуты договоренности с Украиной по обеспечению вагонной помощью в объеме 2 тыс. зерновозов ежемесячно.

Регулярно проводятся мероприятия, нацеленные на развитие торгово-экономического сотрудничества, изучение и проработку вопросов развития двусторонней договорно-правовой базы, оказание содействия казахстанским бизнес-структурам, институтам развития, компаниям в экспорте продукции в Украину. Положительный импульс активизации двусторонних отношений дал бизнес-форум с участием глав двух государств 2 февраля 2007 г. Президенты Казахстана и Украины в своих выступлениях на форуме отметили основные направления и перспективы двустороннего торгово-экономического сотрудничества.

По результатам работы бизнес-форума между Торгово-промышленной палатой Республики Казахстан и Украинским союзом промышленников и предпринимателей было подписано «Положение о создании Совета по инвестициям». Его подписали вице-президент Торгово-промышленной палаты Республики Казахстан Б. Баймуханов и первый вице-президент УСПП С. Прохоров. Целью документа является создание возможностей и открытие перспектив сотрудничества на уровне субъектов экономической деятельности.

С участием казахстанской бизнес-делегации в Госкомитете Украины по вопросам регуляторной политики и предпринимательства тогда же состоялся круглый стол на тему: «Правовые и регуляторные аспекты открытия компаний в Казахстане и Украине, различия в бизнес-законодательствах, особенности разрешительной системы накануне вступления в ВТО». В ходе круглого стола

были рассмотрены правовые и регуляторные аспекты делового климата Казахстана и Украины.

28 декабря 2007 г. Посольство Республики Казахстан в Украине и Республике Молдова провело в Киеве круглый стол на тему: «Состояние и перспективы казахстанско-украинских отношений». Участники – представители дипкорпуса, бизнесмены, журналисты и эксперты обсудили различные аспекты предложенной темы. Участники круглого стола дополнительно обсудили особенности осуществления экспортно-импортных операций между двумя странами, требования казахстанского законодательства.

Одним из факторов, способствующих укреплению двусторонних отношений и росту товарооборота, является институциональная составляющая, создание представительств и совместных предприятий.

По данным на декабрь 2007 г., в Украине насчитывалось 153 совместных предприятия с участием казахстанского капитала и 47 представительств казахстанских компаний. В Казахстане действует порядка 300 предприятий с украинским и совместным капиталом.

Так, открытое в Киеве представительство «Казахстанских железных дорог» в европейских странах СНГ и странах Балтии в настоящее время проводит целенаправленную работу по повышению эффективности и взаимодействия с железнодорожными администрациями стран региона, изучению товарных рынков и улучшению организации перевозок в международном железнодорожном сообщении. Практически исключены непроизводительные простои казахстанских грузов в портах Черного моря. Завершены проекты по привлечению перевозок глинозема, труб из черных металлов, организации контейнерных поездов Одесса – Средняя Азия – Алматы, Достык – Одесса. Совместно с железнодорожной администрацией Украины обеспечивается оперативное решение вопросов по использованию и ремонту подвижного состава Казахстана, созданию благоприятных тарифных условий для роста грузоперевозок. Практически на все транзитные грузопотоки Казахстана Украиной установлены льготные тарифы.

В период с 1 апреля по 31 декабря 2007 г. АО «НК «Казакстан темир жолы» установлен понижающий коэффициент на транзитные перевозки хлопка по участкам Оазис – Аксарайская 2 и Сары-Агач – Озинки через украинский порт Ильичевск в размере 0,7 (повагонные и контейнерные отправки).

5 октября 2007 г. в Киеве состоялась встреча представителей АО «НК «Казакстан темир жолы» и Государственной администрации железнодорожного транспорта Украины «Укрзалізниця», в ходе которой принято решение об установлении тарифных ставок на 2008 фрахтовый год по территории Украины крупнотоннажных контейнеров в составе маршрутного контейнерного поезда «Новый Шелковый путь» через погранпереход Достык в страны Западной Европы по маршруту зерново – Чоп, Батево, Изов, Мостиска П, Ужгород.

Следует отметить и успешную работу казахстанских предпринимателей и банкиров в стране пребывания. Так, группа казахстанских инвесторов (Инвестиционно-промышленная группа «Евразия-Украина» и

представительство «БанкТуранАлем» в Украине) на основе партнерства приобрела солидный пакет акций Национальной акционерной страховой компании «Оранта» и Украинского кредитно-торгового банка, который теперь будет называться БТА банк.

В двусторонних взаимоотношениях между Казахстаном и Украиной особое место занимают **межрегиональные контакты и связи**, которые крепнут с каждым годом. 2007 г. стал важной вехой в их развитии.

Так, 1 февраля на встрече делегации казахстанских предпринимателей с представителями Киевской горадминистрации, состоявшейся в рамках Года Казахстана в Украине, обсуждались вопросы углубления взаимовыгодного торгово-экономического и инвестиционного сотрудничества между субъектами предпринимательской деятельности. Состоялся плодотворный обмен предложениями об активизации сотрудничества.

5–7 июля состоялся визит Акима Мангыстауской области К. Кушербаева во Львов. Его целью была активизация сотрудничества и углубление торгово-экономических связей, расширение взаимного присутствия бизнеса и капиталов в экономике двух областей, продвижение продукции казахстанских и украинских компаний на евразийском пространстве.

19–20 сентября 2007 г. состоялся визит Акима Астаны А. Мамина в Киев с целью проведения Дней Астаны в Киеве в рамках Года Казахстана в Украине. По итогам переговоров подписан План мероприятий между Акиматом города Астана и Киевской городской государственной администрацией по сотрудничеству на 2008–2009 гг. Бизнес-форум «Развитие промышленного потенциала как фактор повышения конкурентоспособности» в рамках Дней Астаны в Киеве способствовал сотрудничеству, росту товарооборота, укреплению дружественных отношений и взаимопонимания между столицами, тесному информационному обмену и установлению непосредственных контактов между деловыми кругами.

В рамках Года Казахстана в Украине 29–31 октября успешно проведены Дни Карагандинской области в Днепропетровской области.

Важнейшим, с точки зрения развития межрегиональной договорно-правовой базы, итогом пребывания представительской казахстанской делегации (более 250 человек) стало подписание в ходе официальной встречи делегаций Соглашения о торгово-экономическом, научно-техническом и культурном сотрудничестве между Акиматом Карагандинской области и Днепропетровской областной государственной администрацией.

Также было подписано Соглашение о сотрудничестве между торгово-промышленными палатами Карагандинской области и Днепропетровской областей.

Проведение двухдневной торгово-экономической выставки карагандинских предпринимателей в Днепропетровске 30–31 октября стало событием, отражающим успешность взаимовыгодного сотрудничества бизнес-структур двух областей.

Перспективность украинско-казахстанского сотрудничества невозможно оценивать без учета перспектив развития Казахстана, в частности его топливно-энергетического комплекса.

Исходя из кратко- и среднесрочных перспектив развития ТЭК, обозначенных Президентом Н. Назарбаевым в своем Послании к народу Казахстана, Казахстан должен «активизировать внутренние инвестиционные ресурсы с растущей ролью государственных холдингов, институтов развития, социально-предпринимательских корпораций». В этой связи следует увеличить роль государства в развитии ресурсодобывающей промышленности и закреплении Казахстана «в качестве влиятельного и ответственного участника международных нефтяных и энергетических рынков». Представленные шаги должны внести стабильность в развитие не только экономической, но и политической обстановки в стране.

Следует отметить, что эта установка уже реализуется на практике. В частности, наиболее значительное событие середины января этого года в нефтегазовой сфере РК – увеличение доли энергетической госкомпании «КазМунайГаз» в реализации крупнейшего месторождения северного Каспия – «Кашаган». «КазМунайГаз» сравнялась по доле участия с крупными западными игроками, такими как Eni, Total, ExxonMobil и Shell.

Для Украины расширение участия госкомпании имеет положительное значение. С одной стороны, для Казахстана, который не имеет прямого доступа к основным мировым рынкам энергоресурсов и глубоководным портам, весьма актуальной является задача дальнейшего развития экспортных и транзитных мощностей для поставок углеводородного сырья на мировые рынки. С другой, по словам второго секретаря посольства Казахстана в Украине по торгово-экономическим вопросам И. Арыстанбекова, Казахской национальной компании «КазМунайГаз» принадлежит (на начало января 2008 г.) лишь 15 % всех месторождений, следовательно, вопросы формирования экспортной политики, продажи энергоресурсов, их распределения по экспортным маршрутам решаются не только правительством, но и при участии занимающихся добычей нефти иностранных компаний. Поэтому Украине на руку укрепление позиций в этой сфере государства, с которым она развивает сотрудничество.

Дальнейший потенциал развития двусторонних торгово-экономических отношений находится в плоскости поиска новых инициатив привлечения украинского и казахстанского бизнеса к реализации планов индустриально-инновационного развития двух стран.

На данное время основной сферой казахстанско-украинского сотрудничества является **ТЭК и транспортная составляющая поставок нефти и газа из Казахстана в Европу**. В этой связи не теряет своей актуальности и вопрос участия казахстанских компаний в использовании морских портов на Черном море. Предполагается, что активизация сотрудничества Республики Казахстан и Украины в сфере транспортировки грузов по морю, железной дороге и автотранспортом значительно расширит географию торговых путей из Азии в Европу.

В частности, **украинская сторона весьма заинтересована в наполнении казахстанской нефтью нефтепровода Одесса – Броды**, который планируется достроить до польского Гданска. Однако Казахстан оценивает этот длинный и запутанный маршрут с множеством посредников достаточно сдержанно, как далекую перспективу. Это обусловлено, среди целого комплекса факторов, и действиями украинской стороны: в течение ряда лет взгляды часто меняющихся украинских чиновников на перспективы нефтепровода не отличались единством, технико-экономическое обоснование проекта отсутствует, договоры на поставку нефти не заключены, танкерного флота Украина не имеет, а работа кавказских портов характеризуется экспертами как не самая надежная и т. д.

Впрочем, в последнее время вопрос реализации проекта наполняется конкретикой, обретая видимые перспективы. Так, в ноябре 2007 г. представители нефтяных компаний Азербайджана, Украины, Польши, Литвы и Грузии создали предприятие “Сарматия”, призванное обеспечить привлечение инвестиций в достройку нефтепровода. Объявлен тендер по выбору разработчика технико-экономического обоснования проекта. Азербайджан намерен до 2009 г. предоставить необходимые объемы нефти для транспортировки европейским потребителям по нефтепроводу Одесса – Броды в направлении Бродов. Казахстан отказался от участия в проекте “Одесса – Броды – Плоцк – Гданск”, однако «будет принимать участие в диалоге и при наличии благоприятных условий примет соответствующее решение» (<http://24.ua/news/show/id/16716.htm>).

Первый этап использования нефтепровода в аверсном режиме будет предусматривать транспортировку нефти в Броды, после чего она будет перевозиться железной дорогой на нефтеперерабатывающие заводы в другие страны.

Польша подтвердила заинтересованность в полной реализации данного проекта. “Я ожидаю, что во время Энергетического саммита в Киеве (май 2008 г.) можно будет увидеть первый этап работы нефтепровода Одесса – Броды”, – сказал Президент Польши Л. Качиньский.

По его мнению, достройка нефтепровода до польского Гданска возможна в 2011–2012 гг.

В то же время В. Ющенко выразил мнение, что эту работу можно реализовать в течение 2008–2009 гг.

С повышением конкретной составляющей в реализации проекта «Одесса – Броды» Казахстан (не желая упускать возможность выхода на европейский нефтерынок, если проект состоится) напомнил, что готов договариваться с Украиной о поставках нефти, но заблаговременно, поскольку объемы поставок расписаны на 5–10 лет. “Нефтепровод Одесса – Броды имеет большую перспективу. Это возможность поставок нашей светлой качественной нефти в Европу, но сейчас нет достаточной мощности у этого трубопровода. С другой стороны, нефть – это продукция, о поставках которой необходимо договариваться на несколько лет вперед. Все-таки, есть большие перспективы, так как Казахстан ежегодно наращивает объемы добычи нефти”, – заявил посол

Казахстана в Украине А. Жумабаев в конце 2007 г. (<http://www.kazembassy.com.ua/kznama>).

К 2009 г. Астана намерена «гарантированно» вступить в ВТО. Как считают некоторые эксперты, Украина может использовать момент переговоров по ВТО для лоббирования проектов в энергетике.

К тому же, к 2009 г. формальный повод может и возникнуть. Так, в конце января стало известно, что Казахстан изучает возможность введения в 2009 г. пошлины на нефть, что, по мнению самих же казахских чиновников, осложнит переговоры по ВТО.

Под вопросом и некоторые менее масштабные проекты украинско-казахстанского сотрудничества:

– **строительство совместных предприятий.** Несмотря на неудачный опыт с Херсонским НПЗ, Казахстан готов участвовать в реконструкции и строительстве нефтеперерабатывающих заводов на территории Украины. Более того, он призвал к созданию совместных предприятий для переработки в Украине казахстанского углеводородного сырья с тем, чтобы совместно выходить на европейский рынок нефтепродуктов: «Просто продавать свою нефть нам тоже не очень выгодно. Мы хотим быть соучастниками, совладельцами предприятий. Тогда мы будем заинтересованы поставлять нефть в те страны, где сможем перерабатывать свою продукцию», – заявил на круглом столе «Состояние и перспективы казахстанско-украинских отношений» посол РК в Украине А. Жумабаев.

Сегодня же Казахстан сталкивается с обратным, а именно – с реэкспортом своего сырья, что достаточно ощутимо бьет по экономике страны. Дело в том, что в республике экспортеры нефти облагаются разной таможенной пошлиной в зависимости от направления экспорта. И если на поставки в Украину пошлины льготные, то в те направления, куда пересылает Украина, они выше. Таким образом, государство недополучает средства от продажи собственной нефти.

О необходимости взаимопонимания и наполнения украинско-казахстанского сотрудничества свидетельствуют и призывы в прессе экспертов и бизнесменов активизировать деятельность совместного украинско-казахстанского предприятия «Трансмунай» для сооружения казахстанского терминала в порту «Южный». «Мы хотим построить 52 км железнодорожного полотна от терминала до нефтепровода Одесса – Броды. Но до начала возведения терминала мы попросили украинскую сторону переправить наши объемы нефти из порта Одессы на «Южный» (ежегодно мы переправляем из Одессы за рубеж 6–7 млн т нефти). Но украинская сторона пока эту идею не поддерживает», – говорит посол РК А. Жумабаев. Как пишет газета «2000», «увы, именно в этом вопросе Казахстан натолкнулся не просто на непонимание, но на глухоту Украины» (<http://2000.net.ua/b/44490>);

– **зеркальная добыча энергоресурсов**, ранее предлагаемая украинским правительством. Допуск к казахстанским месторождениям в обмен на разработку украинских – не слишком привлекательный для Астаны проект. Украинские немногочисленные залежи нефти и газа находятся в

труднодоступных местах – так на геологическую разведку Днепровско-донецкой впадины решилась лишь транснациональная Shell – вряд ли «КазМунайГаз» может составить ей конкуренцию. Так же как перегруженный долгами «Нефтегаз» вряд ли сможет составить полноценную конкуренцию Chevron Техасо на аукционе по получению лицензий на добычу казахстанской нефти.

В то же время Казахстан предлагает Украине присоединиться к активному участию в разработке газовых месторождений в этой стране для диверсификации поставок топлива, что может оказаться перспективным направлением в двустороннем сотрудничестве. На встрече министра топлива и энергетики Украины Ю. Продана с послом Казахстана в Украине А. Жумабаевым в конце 2007 г., как сообщают СМИ, «стороны рассмотрели проблемы, которые до этого времени мешали активному участию Украины в разведке газовых месторождений» (*Казахстан предложил Украине добывать у него газ // proUA. – 2008. –25.01*);

– **атомная энергетика** – еще одна сфера обоюдных интересов. Астана приглашает Киев приобщиться к российско-казахскому проекту создания Международного центра из обогащения урана (МЦОУ). Строительство центра должно завершиться в 2012 г. Реализация проекта оценивается в 2–2,5 млрд долл. На сегодняшний день предполагается, что сырье в МЦОУ будет поступать из Якутии, Казахстана и Армении. Правда, эксперты сомневаются в возможности Казахстана в необходимом объеме обеспечить центр сырьем, так как официальная Астана проводит диверсификацию поставок урана на внешний рынок.

18 сентября 2007 г. Россия передала Украине проект договора по участию в создании МЦОУ. 19 февраля 2008 г. министр топлива и энергетики Ю. Продан заявил, что Украина готова участвовать в создании центра, но одним из обязательных условий должна стать возможность доступа к мощностям обогащения. По его словам, доля Украины должна составить не меньше, чем доля Казахстана, которая составляет 10 %.

Украина намерена до июля 2008 г. определиться с участием в создании МЦОУ.

Ранее сообщалось о том, что Украина начала процесс создания производственной базы для изготовления ядерного топлива.

Не более чем проявлением вежливости можно назвать предложения казахов относительно привлечения украинских предприятий к тендерам по строительству первой АЭС в Казахстане. Ввиду тесного сотрудничества с россиянами в отрасли атомной энергетики главные подряды в этом проекте достаются российскому «Атоммашу».

Специалисты отмечают, что в силу своеобразия экономического развития во времена СССР в Казахстане возник определенный дефицит специалистов и технологий в области металлообработки, машиностроения, в авиационной и космической отраслях. В то же время в Украине имеется мощная научная и промышленная база, достаточное количество специалистов и высокий уровень образования.

Перспективными являются вопросы изучения возможностей украинских компаний для участия в качестве подрядчиков, поставщиков оборудования и сервисных услуг в рамках создания и модернизации в Казахстане нефтехимической, металлургической и машиностроительной отраслей промышленности. Очевидно, что уровень представительства украинского бизнеса в таких секторах казахстанской экономики, как транспорт, сельскохозяйственное машиностроение и строительство не отвечает его реальным возможностям, соответственно есть перспективы для его роста.

Так, в Послании Президента Н. Назарбаева подчеркивается необходимость практической реализации «самого крупного в Казахстане транспортного проекта – трансконтинентального коридора «Западная Европа – Западный Китай», который пройдет через южные области и через Кызылорду и Актобе, выйдет на Россию, создаст рабочие места, оживит экономику регионов». Речь идет, по сути, о продолжении ТРАСЕКА (Транспортный коридор Европа – Кавказ – Азия), что позволит существенно сократить путь грузоперевозок из Европы в Азию. Данный проект интересен для Украины как на стадии реализации, так и после его осуществления, для повышения ее транзитных возможностей;

– **сфера высоких технологий** представляет взаимный интерес, и это в первую очередь касается самолетостроения и аэрокосмической отрасли. Среди предложений Украины: участие в реализации программы создания военно-транспортного самолета Ан-70, создание в Казахстане, на базе авиакомпании SCAT, регионального сервисного центра по обслуживанию самолетов типа «Антонов» в Центральной Азии. Украинская сторона готова приступить к практической реализации ряда совместных проектов и в космической сфере.

Таким образом, казахстанско-украинское сотрудничество имеет хороший потенциал по различным направлениям, в частности, в рамках реализации плана действий Казахстан – Украина на 2007–2008 гг. Вместе с тем значительная часть этого потенциала экономического сотрудничества пока не задействована, имеются солидные резервы для дальнейшей интеграции.

Очередным этапом в двустороннем сотрудничестве, как ожидается, станет объявление 2008 г. Годом Украины в Казахстане и переговоры в верхах о ходе предстоящего визита Президента Украины в Казахстан.

Т. Гранчак, канд. іст. наук,
завідділу НБУВ

Северодонецкий съезд как проявление процесса трансформации в украинском политикуме

1 марта в Северодонецке (Луганская область) прошел II Всеукраинский съезд депутатов советов всех уровней. В работе съезда приняли участие 3647 депутатов советов разных уровней со всех регионов Украины. Также на съезде зарегистрировалось 159 народных депутатов.

Ранее сообщалось, что из 170 депутатов Партии регионов письмо с предложением о проведении съезда депутатов всех уровней в Северодонецке подписали 120 депутатов. Народный депутат от Партии регионов **Р. Ахметов** не присутствовал на втором съезде, что дало отдельным политикам и обозревателям повод для выводов о проявляющемся в Партии регионов расколе. В частности, политолог, директор Центра исследования проблем гражданского общества В. Кулик подчеркнул, что отсутствие Р. Ахметова на съезде свидетельствует об углублении противоречий внутри партии.

«То, что его не было, а в то же время по официальной версии он был болен, хотя мы все прекрасно знаем, что он был на матче «Шахтера», показывает отношение Р. Ахметова к подобным мероприятиям», – сказал В. Кулик. Подобное мнение высказал и лидер СЛС В. Волга.

В свою очередь политолог А. Ермолаев, директор Центра социальных исследований «София», считает, что отсутствие Р. Ахметова не должно вызывать удивления.

«Согласитесь, появление на этом съезде, крупных бизнесменов было бы несколько аляповатым. Я думаю, что Ахметов просто поосторожничал», – сказал он.

А. Ермолаев считает, что отсутствие Р. Ахметова несколько не свидетельствует о том, что он готов покинуть Партию регионов ради нового проекта.

В то же время на съезд прибыла делегация Госдумы России во главе с **К. Затулиным**. На съезде присутствовали делегации ряда посольств разных стран.

В съезде приняли участие делегация Партии регионов во главе с **В. Януковичем**, а также лидер Коммунистической партии **П. Симоненко** и один из лидеров КПУ **А. Мартынюк**.

Делегаты и гости съезда почтили минутой молчания память одного из лидеров Партии регионов **Е. Кушнарера**.

Следует сразу отметить, что по сравнению с первым таким мероприятием¹ съезд был лишен сепаратисткой направленности и отличался умеренной риторикой. Возможности наиболее радикальных сторонников ПР обратиться к делегатам съезда были жестко ограничены. Так, по словам лидера Союза левых сил В. Волги, оргкомитет съезда отказался дать ему слово после того, как ознакомился с тезисами доклада.

Лидера ПСПУ Н. Витренко к главному микрофону также не допустили – она получила возможность лишь выступить на коротком уличном митинге, который проходил у Ледового дворца перед началом непосредственно самого съезда.

Представители радикального движения «Донецкая республика» не дошли даже к митинговому рупору – они были задержаны милицией, посчитавшей

¹ Справка: первый Северодонецкий съезд состоялся 28 ноября 2004 г., во время оранжевой революции. Тогда в Луганскую область съехались более 3 тыс. депутатов из 17 регионов Украины, которые заявили, что в случае прихода к власти нелегитимного, по их мнению, Президента (В. Ющенко), они могут создать Юго-Восточную автономию.

незаконной демонстрацию флага (триколора, знамени Донецко-Криворожской республики) организации. Как пояснили стражи порядка, демонстрация этого флага запрещена, и препроводили представителей движения в отделение.

Ряд обозревателей поясняет умеренную позицию организаторов съезда усиленным вниманием к мероприятию со стороны спецслужб. В частности, издание «From-ua» отмечает, что «с организаторами и будущими делегатами съезда велись «профилактические беседы» на предмет пояснения им некоторых статей Уголовного кодекса. Которыми, если они в умелых руках, «можно заткнуть рот любому».

Поэтому «регионалы» так старались «не нарушать действующее законодательство» и не позволить это сделать другим» («From-ua» (<http://www.from-ua.com/politics/41ad6e302d6fb.html>)).

В резолюции, принятой съездом, содержатся четыре основных пункта, касающиеся вопросов нарушения прав русскоязычных граждан Украины, фальсификации и пересмотра исторического прошлого Украины, внеблокового статуса Украины и отношения к НАТО, а также нарушения прав местного и регионального самоуправления.

В резолюции содержится ряд предложений, в частности по усовершенствованию раздела 11 Конституции Украины о местном самоуправлении, по одобрению декларации прав русской культуры и культур других народов, проживающих в Украине, предупреждение руководителям органов власти об ответственности за антиконституционные действия и предоставление неправдивой информации в отношении Голодомора и ОУН-УПА, а также предложение по формированию всеукраинского комитета по проведению референдума относительно вступления в НАТО с участием парламентских и внепарламентских партий.

Кроме того, съезд считает необходимым обратиться к лидерам депутатских фракций Верховной Рады Украины, к исполнительному секретариату НАТО, а также к председателю Парламентской ассамблеи НАТО с требованием собрать заседание по украинскому вопросу накануне Бухарестского саммита НАТО.

Также съезд считает необходимым обеспечить контроль общественности за деятельностью Национального центра по вопросам евроатлантической интеграции Украины, Комиссии Украина – НАТО, Военного комитета Украина – НАТО, совместной рабочей группы Украина – НАТО по вопросам военной реформы, совместной рабочей группы в области вооружений, национальных координаторов по сотрудничеству Украины с Альянсом.

Помимо этого, съезд намерен оказать содействие проведению Всеукраинского гражданского форума «Против милитаризации Украины» 2 апреля этого года.

Как заявил в своем выступлении на съезде лидер Партии регионов В. Янукович, партия готова обратиться за поддержкой к украинскому народу в случае, если ее позиция в вопросе вступления в НАТО будет проигнорирована.

“Если наша позиция по ПДЧ (План действия относительно членства в НАТО) или референдуму не будет учтена, мы готовы обратиться за поддержкой к народу. А он свое слово, я уверен, скажет”, – сказал В. Янукович.

Что касается гуманитарного развития Украины, то в резолюции отмечается, что “рассмотрев вопрос относительно фальсификаций и исторического прошлого Украины, съезд счел необходимым предупредить органы власти об ответственности за антиконституционные действия, превышения полномочий и предоставления сознательно неправдивой информации, прежде всего, в отношении проблемы Голодомора, деятельности нацистских преступников и ОУН-УПА”.

Съезд также намерен предложить всеукраинскому форуму интеллигенции, который пройдет в Киеве в марте этого года, собственный проект гуманитарного развития Украины и провести всеукраинское обсуждение тематического содержания украинских учебников с привлечением историков, политологов, педагогов и психологов из всех регионов Украины.

Кроме того, съезд предлагает создать с участием общественности организационные комитеты по проведению в 2009 г. 300-летия Полтавской битвы и 200-летия со дня рождения Николая Гоголя.

Делегаты II Всеукраинского съезда депутатов советов всех уровней в Северодонецке инициировали принятие ряда законопроектов о сохранении русского и региональных языков как первоочередных в различных сферах жизнедеятельности.

Подчеркивалось, что нынешняя власть систематически притесняет права русскоязычных граждан Украины. В частности, за последние годы в Украине ликвидировано 3 тыс. школ с русским языком учебы.

Лидер Партии регионов В. Янукович во время своего выступления перед делегатами съезда обвинил власть в проведении насильственной украинизации. “Проводя фактически политику насильственной украинизации и ставя русскоязычных граждан в положение жителей каких-то забытых Богом провинций, власть провоцирует острое отторжение украинской культуры, чего раньше не наблюдалось. Никогда развитие одной культуры за счет другой не приводило к добру, ярким доказательством чего есть попытка в прошлом русифицировать Западную Украину”, – сказал В. Янукович.

Ссылаясь на статистические данные, он отметил, что в Винницкой области только 1 % учеников может учиться на русском языке, в Волынской – 0,3 %, в Тернопольской области – 0,1 %. “По существующим данным, в шести областях вообще не осталось ни одной российской школы, еще в четырех – только по одной. То же происходит в области культуры. Количество российских театров сократилось более чем втрое. О состоянии дел в кинематографе хорошо известно”, – добавил он.

При этом В. Янукович подчеркнул, что нельзя рассматривать творчество Николая Гоголя, Михаила Булгакова, Владимира Короленко и Константина Паустовского вне контекста развития украинской культуры.

Он также обратил внимание на то, что этническим украинцам за границей необходима помощь в сохранении и изучении украинского языка. “Проблема

русского языка в Украине остается нерешенной. Но мы должны помнить о тех людях, наших соотечественниках, которые находятся за границей. Мы должны сделать все, чтобы помочь этническим украинцам за границей сохранить украинский язык”, – отметил В. Янукович.

“Наша обязанность – сохранить культурное наследие страны во всем ее многообразии и богатстве. Защищая русский язык в Украине, мы, вместе с тем, должны заботиться о том, чтобы этнические украинцы, которые проживают в России, в других странах СНГ и во всем мире, имели условия для развития своего языка и культуры. Для сохранения единства общества, страны мы обязаны утверждать в Украине европейские стандарты мультикультурности и толерантности, обязаны придерживаться буквы и духа Европейской хартии о региональных языках и языках меньшинств”, – подчеркнул В. Янукович.

Делегаты съезда намереваются обратиться в МИД Украины с требованием внести в новый базовый договор между Украиной и Европейским Союзом специальный раздел об обязательстве государства неуклонно придерживаться международных обязательств и прав человека.

В сфере местного самоуправления делегаты съезда в Северодонецке намерены инициировать создание постоянно действующего органа по вопросам местного самоуправления с правом законодательной инициативы.

Об этом сообщил докладчик по вопросу о нарушении прав местного и регионального самоуправления народный депутат из фракции Партии регионов В. Тихонов.

Он отметил, что необходимо реализовывать курс на развитие местной и региональной демократии, широкую децентрализацию власти, сохранение верховенства права как одного из главных государственных приоритетов.

В. Тихонов также считает, что необходимо на практике осуществить делегирование органам местного самоуправления отдельных государственных функций и полномочий вместе с выделением для их выполнения ресурсов.

По его словам, одной из самых важных задач является укрепление местных бюджетов. “Деньги должны работать на тех, кто их зарабатывает”, – отметил депутат.

Он также считает, что необходимо пересмотреть конституционный статус местных государственных администраций, которые должны получить функции контрольно-надзорных органов, а исполнительные полномочия передать органам местного самоуправления и их исполнительным органам.

В. Тихонов подчеркнул, что территориальные общины должны получить максимальную автономию. По его мнению, должны быть созданы полноценные территориальные общины с соблюдением принципов местного самоуправления.

Лидер Партии регионов В. Янукович, выступая на съезде, заявил, что “в обществе есть большой запрос на расширение полномочий органов местного самоуправления”. По его словам, необходимо, чтобы местные органы власти от района до региона были выборными. Также В. Янукович считает необходимым проведение реформы местного самоуправления на основе Европейской хартии

о местном самоуправлении и расширение полномочий местного самоуправления, а также их финансирование.

Комментируя президентские законопроекты относительно местного самоуправления, лидер ПР подчеркнул, что они направлены на монополизацию центральной власти.

Оценки второго съезда депутатов советов всех уровней в Северодонецке и принятых им решений политиками и обозревателями неоднозначны, но солидарны в негативе.

Так, «Наша Украина» квалифицировала форум в Северодонецке как провокацию, организованную Партией регионов и ее «сателлитами», и заявила, что «устроенное в этом городе собрание депутатов и чиновников разных советов направлено исключительно на дестабилизацию и противостояние в обществе».

Об этом идет речь в заявлении политсовета «Нашей Украины», обнародованном официальным интернет-представительством блока «Наша Украина – Народная самооборона».

Как отмечают авторы заявления, «Украина хорошо помнит аналогичное собрание в Северодонецке в ноябре 2004 г., которое стало символом сепаратизма и антиукраинской пропаганды и добилось однозначно негативной оценки в обществе».

«Олигархическая оппозиция сознательно настаивала на проведении своего съезда именно в Северодонецке, демонстрируя преемственность своей антиукраинской политики. Организаторы съезда отказались изменить место его проведения, невзирая на нежелание городской власти во второй раз давать им убежище и даже согласились заплатить 5 млн грн за аренду зала», – отмечается в заявлении «Нашей Украины».

НСНУ отмечает, что «обсуждение на съезде запланированных вопросов является лишеным смысла, поскольку внешнеполитические и языковые вопросы не находятся в компетенции местных советов». «Оппозиционеры могли бы работать над этими вопросами в Верховной Раде, но там они уже несколько недель надувают шарики и занимаются хулиганством, получая за это еще и огромную заработную плату и многочисленные льготы», – напоминают авторы заявления.

«Местные советы призваны думать не над вопросами языка или геополитики, а над тем, как сделать качественными и доступными здравоохранение, обслуживание малообеспеченных и пенсионеров, коммунальные услуги, прекратить разбазаривание коммунальных земель, улучшить работу городского транспорта. А Верховная Рада должна принять законы, которые обеспечат финансовую и организационную независимость местного самоуправления. Перечень таких законов определен «Нашей Украиной» еще к выборам и включен в соглашение о создании демократической коалиции», – отмечают авторы заявления.

Представители «Нашей Украины» убеждены, что их поддержат и партнеры по демократической коалиции и местные общества.

В то же время, по мнению лидера Союза левых сил В. Волги, из съезда депутатов всех уровней в Северодонецке получился «один большой «пук» в сторону Президента, и больше ничего. Об этом он заявил в Луганске, в прямом эфире телеканала ИРТА, подводя итог трехдневной поездки по Луганской области. По его словам, съезд ничего не изменил в жизни страны.

«Речи могут быть очень яркими. Но когда нет ярких и радикальных решений, все это выгладит как один большой «пук» в сторону Президента. Громко, но быстро выветривается, – отметил В. Волга. – Если «Родина в опасности», то ее надо спасать. Если эта опасность – НАТО, надо ему противостоять. Должен быть план обороны». При этом он высказал мнение, что если бы Партия регионов действительно хотела бороться, то давно бы приняла базовый закон о языках, проект которого был разработан им и Е. Кушнаревым.

По словам лидера СЛС, депутаты, собравшиеся в Ледовом дворце Северодонецка, – вполне реальная власть. «В их силах было принять решения о защите этнокультурных ценностей жителей Юго-Востока. В их силах было объявить районы и области территориями без НАТО и начать вести контрагитацию, а не ждать референдума. Ничего этого не сделано», – заявил В. Волга.

Вместе с тем Северодонецк-2 одну из своих основных задач все же выполнил: Юго-Восток заявил о своем неприятии ряда направлений политики официального Киева. Однако съезд так и не решил вторую ранее предусматриваемую задачу: не выработал действенных методов политической борьбы.

Но такой «безопасный» съезд, по мнению обозревателей, устраивает многих. В первую очередь тех представителей Партии регионов, которые не хотели бы превращать его в серьезную «антиоранжевую» акцию и «сжигать мосты» в отношениях с Банковой. Вместе с тем можно прогнозировать, что результатом компромиссной политики для ПР может стать потеря ею идентичности, утрата поддержки своего электората и постепенное растворение в образующейся новой расстановке политических сил.

Партійна позиція

О. Козуля, наук. співроб.

Нинішнє становище в демократичній коаліції в коментарях націонал-демократів

Про нестабільність демократичної коаліції, навіть її переформатування в існуючому парламенті говорять усі політики і політологи. Їхня увага прикута насамперед до фракції НУ – НС, яку розривають неоднакові орієнтації її членів, „спільні” кадрові питання і „спільні” законопроекти.

Річ у тому, зазначають оглядачі націонал-демократичних ЗМІ, що в НУ – НС існують групи впливу. Т. Стецьків, як і всі „луценківці”, тяжіє до

Ю. Тимошенко. І вони мають намір приєднатися до БЮТ. І. Кріль – людина керівника Секретаріату Президента В. Балого, який тисне на блок зі свого боку.

Ще раніше, зазначає „Високий Замок”, І. Кріль говорив в одному з інтерв’ю, що після виборів НУ поволі почала перетворюватися на філію БЮТ. В. Кириленко, домовившись із Ю. Тимошенко про підтримку його кандидатури на роль спікера, почав робити все, що потрібно БЮТ. І його підтримує значна частина фракції.

Багато політиків починає занадто турбуватися про своє майбутнє, пояснює напруження у фракції НУ В. Петьовка. За його словами, частина депутатів поспішила перемінити орієнтацію на іншого лідера. Але вони не відчують процесів, що відбуваються. Уже через два–три місяці тим депутатам у фракції, які сьогодні підтримують Ю. Тимошенко, доведеться переглянути свої погляди. Найближчим часом вони знову стануть на бік Президента.

„Балогівці” не хочуть допустити певних кадрових призначень. Прагнучи поламати гру першої групи, В. Балого „лобіює” свій варіант: „Спершу – президентські законопроекти, а потім – ваші призначення”.

Частина фракції не голосуватиме з кадрових питань, наголошує І. Кріль, допоки не буде розпочато прийняття 12 законопроектів, що є частиною угоди про створення коаліції. Він нагадує партнерам, яка була ситуація в жовтні минулого року. Йшлося про те, що спершу мають бути прийняті „коаліційні” проекти закону, а лише тоді може бути проголосовано кандидатуру Прем’єр-міністра і склад Кабміну. Президент особисто зняв цю умову і через півгодини подав кандидатуру Ю. Тимошенко на пост Прем’єра.

Тепер виявляється, зауважує І. Кріль, що всі забули про існування 12 завізованих і підписаних законопроектів. Схоже на те, що вони стали нецікавими частині коаліції. А надто – зміни до закону про Кабмін. Уряд хоче нових кадрових рішень.

Насправді від того, вважають прибічники І. Кріль, чи буде змінено якогось чиновника, розвиток України не залежить. Кабмін сформований, всі ключові фігури призначені, можна працювати. Слід зайнятися законодавством і виконати зобов’язання, взяті під час створення коаліції.

Частина „нунсівців” наполягає на терміновому звільненні деяких посадовців і не має наміру голосувати за всі проекти законів з коаліційної угоди.

„Триває процедура їх узгодження. Серед них є такі, що мають беззастережну підтримку „біло-блакитних” і „помаранчевих”, зокрема законопроект про кримінальну відповідальність за розпалювання міжнародної ворожнечі. Водночас деякі проекти потребують доопрацювання. Зокрема, законопроект „Про статус народного депутата”, який підписали голови фракцій В. Кириленко та І. Кириленко”, – пояснює О. Доній. Позбавляти депутата права на самостійне голосування, погрожувати йому виходом з фракції та позбавленням депутатських повноважень за одноосібні дії не дозволено Конституцією. Такі речі не пройдуть у ВР, заявляють деякі „нунсівці”.

На жаль, у фракції є саботаж, констатують націонал-демократи. Вони говорять, що в парламентських комітетах блокують просування постанов про перевибори мерів Києва та Харкова, а також про відставку Генпрокурора. Нинішнє керівництво Генеральної прокуратури орієнтується на співпрацю з Партією регіонів. „Про яке розслідування зловживань тут можна говорити? Дивно, що за відставку Медведька висловилося лише 189 коаліційних депутатів. А мало б бути 226! Дедалі частіше звучать пропозиції залишити все, як є”, – заявив в інтерв'ю „Експресу” О. Доній.

Серйозний брак згоди в НУ – НС щодо часу і способу об'єднання дев'яти партій блоку в одну. Залишаються дві проблеми: юридична, яка полягає в тому, аби внести зміни в закон про політичні партії і дати їм можливість об'єднуватися, не розпускаючи і не ліквідовуючи їх, та ідеологічна: одні партії тяжіють до лівих, інші – до правих, вважає лідер УНП Ю. Костенко. „Розмови про одну партію на основі блоку я особисто ніколи не сприймав як серйозні, – сказав він. – Про це ми можемо домовлятися лише з членами НРУ і УРП „Собор”.

Усі дев'ять партій таки об'єднуються в одну партію, переконаний лідер „Пори” В. Каськів. Як він поінформував, на засіданні Політради блоку нещодавно це питання обговорювали. Ухвалено рішення відновити діяльність трьох робочих груп зі створення об'єднаної партії: програмної, організаційної та структурної. Ці групи мають допрацювати до кінця й визначити таблицю подібностей та розбіжностей. „Наразі в блоці є три ідеологічні середовища: націонал-демократичне, ліберально-патріотичне і соціал-популістське. Тож ми і далі гуртуємося за цими ознаками”, – зазначив в інтерв'ю „Експресу” В. Каськів.

На думку „костенківців” і „рухівців”, об'єднання має відбуватися навколо ідеї, а не на основі команди, яка мріє захопити владу задля власного збагачення. „Хіба я можу гарантувати, що, наприклад, „Самооборона” збереже відданість Президенту, – заявив Ю. Костенко. – Адже вона його „полюбила” лише рік тому в особі Ю. Луценка”.

Існує загроза невиконання демкоаліцією своїх передвиборних зобов'язань, дедалі більше останнім часом говорять націонал-демократи із УНП, НРУ і УРП „Собор”. Полеміку всередині коаліції зумовлює Програма Кабміну „Український прорив”.

„Програма добре написана і читається як казка. Але, на жаль, окрім формулювань – „збільшити”, „поглибити”, „ініціювати”, „розробити” – у ній більше нічого немає”, – зауважує голова УРП „Собор” А. Матвієнко. – Коли це буде зроблено? Ким? У який термін? На мій погляд, там багато повторів. Вона зліплена з двох виборчих програм і не перекладена на мову реальних можливостей. Програма декларативна... виглядає більше політичним, ніж реальним документом графіка дій”.

Націонал-демократам не зрозумілі призначення космополітичних мільярдерів на посади керівників фіскальних органів. „Однозначно можу сказати, що принцип відділення бізнесу від влади не реалізований ні коаліцією, ні нинішнім урядом”, – заявив перший заступник голови УНП І. Заєць. „Це

найбільша біда, – вважає народний депутат п'яти скликань, – оскільки лише людина, що розглядає політичну діяльність як процесію, лише людина, яка живе на зарплату, може виконати функцію політика”.

На думку І. Зайця, „в Україні тепер влада побудована за клановим принципом”. „Ми маємо політико-олігархічні холдинги. Їх декілька. І вони не просто лобіюють свої інтереси, вони в даний час є у владі й працюють у ній за сумісництвом. Адже їхнє основне місце роботи – це їхній бізнес”, – зазначає перший заступник голови УНП. У висліді, за його словами, в їхній діяльності „немає виходу на національний інтерес, а все замикається на інтересі корпоративному”.

Аналогічної думки дотримується і А. Матвієнко: „Гасло помаранчевої революції про відокремлення бізнесу від політики не було здійснене. На мою думку, це найбільша проблема, і саме вона є причиною всіх інших наших політичних проблем. За політику борються лише як за корито”.

Звідси, констатують націонал-демократи, і зміни пріоритетів коаліційної угоди та відхід у проекті Програми Кабміну від передвиборних програм демократичних блоків, передусім – у частині національних аспектів. Зокрема, Ю. Костенко наголосив, що „у проекті Програми не наголошено на формуванні в Україні попиту на українське (мова, культура, історія) і пропозиції щодо цього не враховані в повному обсязі”.

„Мене обурює, – пише правий політолог В. Вірний, – коли духовність повинна послуговувати меркантильності можновладців. Коли політичні авантюристи і відверті пройдисвіти намагаються використати національну ідею, вбачаючи в нації – бидло, а в нащадку Київської Русі і Володимира Великого – „маленького українця”, який, окрім шматка сала чи американського долара, нічого не потребує, який керується виключно матеріальними інтересами і очікує від держави тільки соціальної захищеності”.

Окрім того, зауважують „костенківці”, „суттєво змінено риторику щодо вступу до НАТО і підмінено дискусією про референдум, хоча референдум має завершувати процес вступу до Альянсу, а не розпочинати його”.

Наступною причиною, яка може призвести до невиконання коаліцією своїх передвиборних зобов'язань, Ю. Костенко вважає те, що „нині більшість іде на поводу в опозиції, висловлюючи готовність відкладати питання, які дратують меншість, у „довгу шухляду”. Серед таких, окрім вступу в НАТО, політик називає тему УПА, ліквідацію символів тоталітаризму, запровадження кримінальної відповідальності за публічне заперечення Голодомору як акту геноциду українського народу. Питаннями, на які більшість „майже готова заплющити очі”, на його думку, є ті, що „стосуються українсько-російських відносин – наприклад, установлення світових цін за базування ЧФ Росії на території України, визнання втрачених українцями заощаджень вкладників Ощадбанку СРСР державним боргом Росії тощо”.

Праві наголошують на відсутності узгодженої роботи в трикутнику „Президент – Прем'єр – спікер”. Хоча „нині маємо унікальну ситуацію: першого демократично обраного Президента, першого спікера від демократичної більшості та Прем'єра, вперше цією демократичною більшістю

обраного”. Особливо їх непокоять напружені відносини між В. Ющенком і Ю. Тимошенко. Погоджуючись із тим, що дискусійні моменти є робочими і об’єктивними у складній державній діяльності двох гілок влади, оглядачі зауважують неприпустимі стиль і риторичку Президента: „тіньові кишенькові домовленості”, „сигнали” тощо. „Дивні акценти як для людини, що говорить про Кабмін, очолюваний її політичним союзником, – пише оглядач „Високого Замку”, – це радше слова політичного конкурента глави уряду... А що це за „пошта”, яка, за словами Президента, інформує його про підступні плани Прем’єр-міністра? Гадаю, головним „поштарем” Ющенка є глава його канцелярії. Це в нас така традиція. Кучмі свого часу носив „листи” В. Медведчук, а Ющенкові дає „сигнали” В. Балого”.

Протистояння між Президентом і Прем’єром загострило і оголило тривалу міжусобицю в НУ – НС, що закінчилася формальною капітуляцією – з бою вийшов В. Балого. Ю. Костенко вважає, що вихід глави президентського Секретаріату не завдасть шкоди Блоку НУ – НС, до якого входить і УНП.

„Чи завдасть шкоди блоку вихід Балого? Не думаю. Бо блок – це дев’ять партій, і як він працюватиме – це аж ніяк не пов’язано з виходом Балого”, – сказав, зокрема, Ю. Костенко в коментарі агенції УНІАН. І додав, що блок працюватиме так, як і досі, – виконуватиме програму, яку закладено в коаліційну угоду і як було обіцяно виборцям.

На думку лідера УНП, те, що В. Балого пішов з НСНУ, є свідченням того, що суперечності в цій партії, які проявлялися раніше, не вирішені.

Прогнози експертів стосовно того, що парламентська фракція НУ – НС „розбредеться”, Ю. Костенко не підтримав. „Ще не було жодної фракції у Верховній Раді, де б депутати не „розбрєдалися”. Навіть монолітний Народний рух „розбрєдався” стосовно своїх уподобань. Це було і завжди є. Але юридично фракція була і є, і нікуди вона не „розійдеться”, бо це заборонено чинним законодавством”, – зазначив він.

Слідом за В. Балогою заяву про вихід із НСНУ підписали Р. Безсмертний (заступник глави Секретаріату Президента) і п’ятеро народних депутатів (І. Кріль, В. Петювка, В. Тополов, О. Білозір та М. Полянчич. У заяві, оприлюдненій ними про причину виходу, зокрема, ідеться про „втрату переконаності в тому, що на ключових позиціях у керівництві партії зараз перебувають люди, віддані Президенту” і про те, що їм, уже колишнім „нашоукраїнцям”, „нічого робити в компанії тих, хто змінив орієнтацію”...

Аргументи, які були наведені в „листі шістьох”, націонал-демократами були сприйняті іронічно. „Зрештою, що означає „відданість Президенту”, – прокоментував Т. Стецьків. – Ми підписувалися за відданість Україні, за вірність помаранчевим цінностям і підтримували Президента – як носія цих цінностей. А чого вимагають від нас автори „заяви шести”? – бути відданими Президенту сліпо і беззаперечно, чи підтримувати Президента, який реалізовує гасла, які звучали на Майдані? Очевидно, друге”.

На переконання переважної більшості правих, ця заява – не що інше як „отсебятіна” безідейних прагматиків, які намагаються „перевести стрілки”,

звинувативши НУ – НС в антипрезидентській позиції. Їхня ж позиція визначена в Секретаріаті Президента.

Сенсаційний демарш кількох „нашоукраїнців”, на думку націонал-демократів, є осмисленим і переслідує певну мету. Вони мають розкольніцький характер, спрямований на подрібнення і знищення НУ. Вони не виключають, що робитимуться спроби виводити зі складу НУ в якийсь новий проект не лише народних депутатів, а й цілі партійні організації.

Це однозначно не сприяє об’єднавчим тенденціям, які були задекларовані під час виборчої кампанії, прокоментував лідер НРУ Б. Тарасюк. Зокрема, такі дії суперечать ідеї створення на базі блоку НУ – НС єдиної партії. Натомість простежується спроба створити якийсь інший, адміністративний пропрезидентський проект – шляхом знищення НУ.

Друга мета останніх подій – парламентська, вважає Т. Стецьків. Такі дії спрямовані якщо не на розвал демократичної коаліції, то принаймні на створення такої ситуації, при якій ця коаліція не зможе набирати 226 голосів і бути дієздатною. Всім зрозуміло, що ніякого виходу народних депутатів із фракції НУ – НС не буде, бо тоді вони зобов’язані покласти свої мандати. Але голосувати „на свій розсуд” вони зможуть. Тому такі дії є достатньо деструктивними, вони мають розкольніцький характер.

Щодо поведінки Президента В. Ющенка в даній ситуації, то, за прогнозами політиків правого спрямування, він спостерігатиме за тим, що робить В. Балоба, і за тим, що робитиметься в блоці НУ – НС. Хто виявиться більш політично життєздатним, із тим він і співпрацюватиме.

Тим часом готується спеціальне засідання ради НСНУ з метою запобігти розвалу партії. А в НС готуються до об’єднавчого процесу (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел: „Прес-служба УРП „Собор” (2008. – 25.01), „Народне слово” (2008. – 21–27.02), „Україна молода” (2008. – 19.02), „Експрес” (2008. – 21–28.02), „Газета по-українськи” (2008. – 22.02), „Високий Замок” (2008. – 21.02).*

В об’єктиві – регіон

В. Сажин, влас. кор.

Закарпатський регіон сьогодні: соціально-економічний аспект

Закарпатська область за багатьма показниками соціально-економічного розвитку є лідером в Україні.

Так, за словами начальника головного управління економіки облдержадміністрації **В. Погорелова**, темпи виробництва промислової продукції області за 2007 р. зросли у порівнянні з минулим роком на 20,4 %. Однак у чотирьох районах області – Міжгірському (у 6,3 раза), Берегівському (на 19,6 %), Тячівському (на 13,9 %) та місті Чоп (на 14,1 %) допущено зниження обсягів промислового виробництва.

Зросла на 0,3 % валова продукція сільського господарства, що більше загальнодержавного показника. За словами В. Погорелова, у минулому році за рахунок усіх джерел фінансування введено в експлуатацію 351,4 тис. кв. м загальної площі житлових будинків, що на 19,7 % більше 2006 р., запрацювали чотири загальноосвітні школи на 1244 учнівських місць. Протягом року розпочали роботу 17 об'єктів туристично-рекреаційного призначення, продовжується будівництво та реконструкція ще 41 об'єкту.

Аналізуючи ситуацію з іноземними інвестиціями, керманіч економічного управління повідомив, що за минулий рік їх обсяг в економіку області становив 55,4 млн дол. США, що у 1,7 раза більше за попередній. Серед районів та міст області найбільша питома вага за обсягами інвестицій припадає на підприємства Ужгорода, Мукачева та Ужгородського району.

За 2007 р. в області одержано прибутковий фінансовий результат у сумі 264,3 млн грн, що в два рази більше, ніж за 2006 р. Разом з тим шість регіонів негативно спрацювали у цьому плані. Березівський та Виноградівський райони із прибуткових стали збитковими. Найбільша питома вага збиткових підприємств у Чопі та Рахівському (36,4 %) і Воловецькому (33,3 %) районах. Протягом 2007 р. в області створено більше 30 тис. нових робочих місць, що становить 126,3 % річного завдання відповідної програми.

Найбільші суми прибутків отримали промислові підприємства регіону (271,2 млн грн за 11 місяців 2007 р. (майже в 1,5 рази більше, ніж за відповідний період попереднього року), при тому, що майже кожне п'яте підприємство Закарпаття закінчило 2007 р. зі збитками, повідомила спеціаліст-економіст відділу статистики фінансів головного управління статистики гірського краю **І. Тодорашко**.

Щодо цінової ситуації у Закарпатській області слід зауважити, що з початку 2008 р. на Закарпатті зросли ціни на пшеничне борошно вищого гатунку (3,6 %), хліб (5–5,5 %), макаронні вироби (1,4 %), цукор (4,3 %), олію соняшникову (6,2 %), м'ясо та яйця. Натомість – подешевіло молоко. “Зростання ціни на борошно обумовлене збільшенням транспортних витрат на доставку продукту, адже власним зерном та його переробкою область себе не забезпечує”, – коментує ситуацію начальник Держінспекції з контролю за цінами в Закарпатській області Л. Стебницька. Щодо ціни на хліб, то така тенденція спостерігається по всій Україні: впродовж 2008 р. підвищення ціни відбулося у 18 регіонах із 27. При цьому ріст цін коливався від 2 до 22 %. Як бачимо, на Закарпатті ціна є досить поміркованою. Завдяки співпраці органів влади та підприємницьких структур, в область завозилось зерно із Державного резерву, що дало можливість стримати зростання цін на хліб. Стосовно макаронних виробів, то їхня вартість зросла через зростання ціни на борошно. Причиною дорожчання м'яса стало зростання витрат на утримання худоби (зростання вартості кормів, заробітної плати, паливно-енергетичних ресурсів, транспортних витрат).

Причиною подорожчання яєць є сезонні коливання – в даний період виробництво яєць знижується і, як результат, ціна росте. А от ціни на молоко в області мають тенденцію до зниження (на 2 %), що також спричинено

сезонними коливаннями. Водночас ціна олії в області дещо нижча від середньоукраїнської (6,5 %).

Тенденція до подорожчання відзначається також і на ринку нерухомості та будівельних матеріалів. За прогнозами експертів з нерухомості, весною ціни на квартири в закарпатських містах Ужгороді та Мукачеві знову зростуть – у середньому на 15–20 %. Викликане це подорожчання не лише зростаючим попитом на нерухомість, але й підвищенням з першого березня цін на будівельні матеріали. Так, одна тонна цементу вже коштує 820 грн, хоча місяць тому коштувала 780. У березні ціни на будівельні матеріали підвищуються в середньому на 10–20 %. На жаль, кажуть експерти, це не останнє подорожчання в цьому кварталі.

Слід зазначити, що порівняно із ціновою ситуацією в цілому по Україні, тенденції, що спостерігаються на Закарпатті, в основному їй відповідають: темпи зміни цін на окремі види продуктів харчування не перевищують темпів, що спостерігаються в цілому по Україні.

Щодо **соціальної сфери** Закарпатського регіону, то слід сказати, що в області спостерігається чітка позитивна тенденція на ринку праці. “За останній рік у краї кількість зайнятих осіб зросла на 6 тис. осіб, а показник чисельності безробітних впав”, – зазначив директор Закарпатського обласного центру зайнятості **Ю. Фушич**. Він звернув увагу, що кількість безробітних в області становить 5,6 %, а по Україні – 6,2 %. Наголосив Ю. Фушич і на тому, що за останні роки зрівнялася зарплата для легальних заробітчан у сусідніх країнах з українськими.

Станом на 1 січня 2008 р. на обліку в Закарпатському обласному центрі зайнятості нараховується 18 тис. незайнятих громадян. За словами Ю. Фушича, серед незайнятих закарпатців 67,2 % становлять жінки, 35,9 – молоді люди віком до 35 років.

Найгірша ситуація в Закарпатті, за словами Фушича, з працевлаштуванням сільських жителів. Станом на початок року на обліку в службі перебувало 12,6 тис. безробітних громадян, котрі живуть у сільській місцевості.

Значну увагу керівництво області приділяє також вирішенню квартирного питання, яке стало ключовим на розширеній нараді при голові облдержадміністрації за участю профільних управлінь, голів райдержадміністрацій та районних рад, міських голів, керівників будівельних фірм, банкірів тощо.

За інформацією начальника головного управління економіки облдержадміністрації В. Погорелова, загальна площа всього житлового фонду області на початок року сягає 27 млн кв. м, що в розрахунку на одну особу становить понад 21,9 кв. м (загальної площі). Близько 97 % належить до приватного, решта (3 %) – державного, комунального житлового фонду. До речі, з усього житлового фонду 35 % становить міський, решту – сільський житловий фонд. Що стосується приватного житлового сектору, то до нього належить 92 % міського та понад 99,6 % сільського житлового фонду.

Досить оптимістична картина вимальовується у **демографічній ситуації** краю. Протягом 2007 р. на Закарпатті народилося 16 914 малюків, що на

301 дитину більше, ніж у 2006 р. Про це повідомили в обласному РАЦСі. Найбільше закарпатців з'явилося на світ у Тячівському, Хустському, Виноградівському районах та в Ужгороді.

Закарпатська область за результатами 2006 р. єдина в Україні мала плюсовий приріст населення. Підсумки минулого року свідчать про продовження тенденцій. Певною мірою сприяють цьому, на думку місцевої влади, медиків та соціологів, підвищені соціальні виплати на народження дитини.

Закарпатські соціологи наголошують, що в області дуже міцні родинні традиції, тому діти, які виходять з багатодітних родин, зазвичай також створюють великі сім'ї. «У першу чергу, певна річ, зростанню народжуваності в краї сприяють соціальні виплати, але сприяють цьому й релігійні вірування, й національне розмаїття населення краю», – зазначає соціолог Карпатського центру політичних досліджень **Л. Зіновійчук**.

Питання перспектив розвитку економіки та соціальної сфери краю обговорювались на початку 2008 р. на спільному засіданні 12 постійних комісій обласної ради п'ятого скликання. Зокрема депутати обговорили проект рішення про Програму економічного і соціального розвитку області на 2008 р., де, з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, оцінки конкурентних переваг, обмежень і проблем, визначені першочергові цілі розвитку регіону та шляхи їх вирішення.

З огляду на спрямування прийнятих радою рішень можна прогнозувати в цілому збереження позитивних тенденцій в розвитку області у 2008 р. *(Матеріал підготовлено за інформацією видань: РЕГНУМ (www.regnum.ru), Версії.com (www.versii.com.ua), (www.proua.com), “РБК-Україна”. “Главред” (www.glavred.info), UA-Reporter (www.ua-reporter.com), Трибуна (www.tribuna.org.ua), “Високий замок”, Репортер (www.ua-reporter.com), Ужгород (www.gazeta-uzhgorod.com), RIONEWS (www.rionews.com.ua), “Новини Закарпаття”, Ужгород.net.ua (uzhgorod.net.ua), Західна інформаційна корпорація (www.zik.com.ua).*

Прогноз на перспективу в публікаціях ЗМІ

Діяльність органів державної влади

Президент України В. Ющенко предлагает отменить праздничный день 2 мая и ввести новый государственный праздник – День соборности Украины, который будет отмечаться 22 января (Ющенко хочет ввести еще один государственный праздник // Сегодня. – 2008. – 5.03).

Секретаріат Президента жорстко розкритикував урядовий план боротьби з інфляцією. «Секретаріат не підтримує наміру Кабміну боротися з інфляцією жорсткими монетарними методами. Зменшення інфляції на 1 %

приведе до аналогічного падіння зростання економіки», – вважає керівник головної служби соціально-економічного розвитку Секретаріату Р. Жуковський (*Губенко Н. Інфляційні війни // Галицькі контракти. – 2008. – 3.03*).

Министр финансов В. Пинзеник прогнозирует замедление темпов инфляции в феврале-марте.

По словам В. Пинзеника, темпы роста потребительских цен снизятся вследствие мероприятий по стерилизации (нивелированию влияния) избыточной гривневой массы.

Соответствующие меры Минфин предпринимает совместно с Национальным банком.

В. Пинзеник высказал благодарность НБУ за эффективное сотрудничество и заявил о готовности Минфина продолжать такое взаимодействие (*Главред (http://www.glavred.info). – 2008. – 4.03*).

Позбутися «пробок» у столиці пропонує міністр транспорту і зв'язку України Й. Вінський. Він вважає: запуск залізничного кільця у Києві допоможе перерозподілити пасажирські потоки та поліпшити ситуацію із заторами на дорогах Києва.

Глава відомства переконаний, що є можливість спорудити ще одну лінію метро в Києві, яка з'єднає лівий і правий береги Дніпра. Це дасть можливість перевозити «дуже великий пасажиропотік містом». На його думку, для організації руху існуючими шляхами міська влада повинна придбати шість електропоїздів і організувати розв'язку з доправленням пасажирів до пунктів перевезення. Як тільки вона розв'яже ці питання, міністр обіцяє «негайно запустити кільце». Електрички курсуватимуть за графіком, особливо в години пік – уранці та ввечері. «Тож проблему із заторами буде розв'язано», – пообіцяв Й. Вінський (*Пархоменко Л. Позбутися «пробок» у столиці // Голос України. – 2008. – 5.03*).

Держслужбовцям перерахують пенсії. Це стосується як працюючих на держслужбі пенсіонерів, так і непрацюючих колишніх держслужбовців, а також прирівняних до держслужбовців журналістів державних і комунальних ЗМІ. Підставою до перерахунку пенсій є Постанова Кабінету Міністрів «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України», згідно з якою з 1 лютого 2008 р. посадові оклади керівних працівників, спеціалістів і службовців апарату виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів підвищено на 45 %. Про це повідомила начальник відділу спеціальних пенсій Пенсійного фонду О. Охріменко (*Кокіна В. Держслужбовцям перерахують пенсії // Урядовий кур'єр. – 2008. – 3.03*).

Моряки-контрактники одержуватимуть 2–2,5 тис.грн. Таку цифру назвав журналістам начальник управління особового складу командування ВМС ЗС України контр-адмірал І. Тимчук. Увага до теми спричинена тим, що відповідно до підписаного міністром оборони Ю. Єхануровим документа, у 2008-му Військово-Морські сили України повинні повністю комплектуватися військовослужбовцями-контрактниками (*Магдич М. Моряки-контрактники одержуватимуть дві-дві з половиною тисячі гривень // Голос України. – 2008. – 4.03).*

Спікер парламенту А. Яценюк запропонував започаткувати створення потужної жіночої всеукраїнської організації, яка у подальшому може набути членства у міжнародній світовій організації «Жінки світу». А. Яценюк підтримав ініціативу представників «Громадського парламенту жінок України» щодо проведення всеукраїнського жіночого форуму (*Верховна Рада прислухається до ідей жінок // Голос України. – 2008. – 1.03).*

Комітет з питань правової політики опрацьовує законопроекти про внесення змін до Сімейного кодексу.

Один з них – щодо збільшення розміру аліментів на дітей – «спрямований на подальше вдосконалення механізму забезпечення конституційного права дітей як громадян України на достатній життєвий рівень та поліпшення матеріального забезпечення дітей у випадках, якщо спосіб утримання дітей вирішується судом або батьки не дійшли згоди щодо способу утримання дітей». У ньому пропонується з 1 січня 2009 р. збільшити розмір аліментів на утримання дітей з 30 % прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку до рівня прожиткового мінімуму, а також, відповідно, збільшити розмір тимчасової державної допомоги дітям у випадках, установлених законом. Автор проекту, народний депутат О. Ляшко, вважає, що «саме через збільшення розміру аліментів на дітей може бути забезпечена належна відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють» (*Аліменти зростуть до рівня прожиткового мінімуму // Голос України. – 2008. – 1.03).*

Нову модель місцевого самоврядування збираються впровадити в Новоазовському районі Донецької області. Назва програми – «Добробут громади» – нагадує про передвиборні програми політичних партій, які не скупилися на обіцянки (*Куш Л. На кожную вкладену бюджетну гривню 3–4 – від громади // Голос України. – 2008. – 29.02).*

На Прикарпатті стартував спільний проект ЄС та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Його мета –

допомогти громадам сіл, селищ і малих міст вирішити проблеми охорони здоров'я, енергетики, навколишнього середовища, комунального водопостачання, транспорту тощо. Бюджет проекту становить 13,3 млн євро.

Тим часом розпочато конкурс з відбору восьми районів для участі у проекті. Громади районів-переможців зможуть на умовах співфінансування реалізувати свої ініціативи щодо поліпшення життя, якщо оформлять їх у міні-проекти. Першим кроком до реалізації проекту стало підписання тристоронньої угоди про партнерство між Івано-Франківською обласною радою, облдержадміністрацією і Програмою розвитку ООН в Україні (*Назарчук Д. Понад 13 мільйонів євро зможуть використати прикарпатці, щоб покращити життя // Голос України. – 2008. – 5.03*).

Політика

Председатель совета министров Республики Польша Д. Туск подтвердил свою готовность посетит с официальным визитом Украину в конце марта. Об этом он заявил во время встречи с министром иностранных дел Украины В. Огрызко.

Глава польского правительства приветствовал парафирование министрами иностранных дел Польши и Украины Соглашения между Кабинетом Министров Украины и правительством Польши о правилах местного приграничного движения и подчеркнул, что польская сторона приложит усилия для вступления соглашения в силу в ближайшее время.

Обсуждая вопрос относительно украинской перспективы в НАТО, Д. Туск засвидетельствовал поддержку Польшей Украины по предоставлению нашему государству ПДЧ относительно НАТО на Бухарестском саммите.

В ходе переговоров глава внешнеполитического ведомства Украины обратился к премьер-министру Д. Туску с просьбой поддержать инициативу относительно установления в Варшаве памятного знака жертвам Голодомора 1932–1933 гг. в Украине (*Главред (<http://www.glavred.info>). – 2008. – 4.03*).

Выборы главы государства в соседней России вызвали заинтересованную и оживленную реакцию в Украине. Об этом свидетельствует совместный круглый стол «Столичных новостей» и украинского представительства информационного агентства РИА-Новости «Что ждать Украине от нового президента России?». В нем приняли участие народный депутат от Партии регионов Т. Черновил, доктор политических наук, профессор И. Онищенко, директор центра социальных исследований «София» А. Ермолаев, директор центра политического анализа «Пента» В. Фесенко и директор Института глобальных стратегий В. Карасев (*Удвоение ВВП. Что ждать Украине от нового Президента России? / Подготовил А. Петруня // Столичные новости. – 2008. – 4–10.03*).

В марте продолжится противостояние между «Газпромом» и «Нефтегазом Украины». Газовая монополия будет настаивать на создании посредников. «Нефтегаз Украины», напротив, постарается получить их функции себе. Погашение украинского долга будет перенесено с 14 марта до мая 2008 г. Это приведет к ослаблению позиций В. Ющенко в среднесрочной перспективе (*Центр политической конъюнктуры России (http://www.ancentr.ru). – 2008. – 2008. – 25.02–2.03).*

Эксперты не исключают возобновления торговых войн между Россией и Украиной при новом президенте РФ.

Д. Медведев ранее заявлял, что внешнеполитическим приоритетом России будут страны СНГ, однако Украина не станет для РФ партнером номер один. Такое мнение в понедельник 3 марта на пресс-конференции, посвященной изменению внешней политики России в связи с выборами нового президента, выразил старший научный сотрудник Института изучения России В. Константинов.

По его словам, Россия будет укреплять связи со странами Центральной Азии, а ее главным стратегическим партнером станет Казахстан. “Модель газовых отношений с Украиной изменится: в переговорах по энергетическим вопросам Россия будет настаивать на своей приоритетности и будет вести эти переговоры с позиции силы”, – считает он.

В свою очередь, гендиректор Института изучения России А. Блинов сообщил, что темпы товарооборота Украины с Россией сохранятся на прежнем уровне. Однако он не исключает давления российских производителей на украинских при вероятном поощрении правительства РФ. “Прежде всего, могут пострадать пищевая, трубная и машиностроительная отрасли”, – отметил он. А. Блинов также заявил, что Россия будет сдерживать и предотвращать вступление Украины в НАТО гуманитарными методами. Также, по мнению эксперта, сотрудничество в военно-технической сфере между странами пойдет на убыль (*ИА REGNUM (http://www.regnum.ru). – 2008. – 4.03).*

Економіка

Строительство «Южного потока» может столкнуться с проблемами на подводном участке. Газопровод пройдет по экономической зоне либо Турции (которую исключили из проекта South Stream в 2006 г.), либо Украины и Румынии. Все три страны не заинтересованы в строительстве «Южного потока». Тем не менее, «Газпрому» удастся заручиться поддержкой европейских энергетических компаний. В результате «Южный поток» будет закончен в 2013 г. (*Центр политической конъюнктуры России (http://www.ancentr.ru). – 2008. – 2008. – 25.02–2.03).*

Наприкінці 2007 р. було дано старт найбільшому в Україні інвестиційному проекту в нафтогазовій сфері, коли Кабінет Міністрів України та компанія «Венко» підписали першу в вітчизняній практиці угоду про розподіл продукції (вуглеводнів). Згідно з угодою, інвестор повинен своїми коштами та на свій ризик виконати роботи з пошуку та видобутку вуглеводнів у межах Прикерченської ділянки надр глибоководного шельфу Чорного моря. У разі підтвердження очікувань сторін угоди щодо ймовірних запасів нафти та газу на цій ділянці та здійснення компанією «Венко» запланованих інвестицій у розмірі 15 млрд дол., на український ринок у середньостроковій перспективі може щороку додатково надходити кілька мільйонів тонн вуглеводнів у нафтовому еквіваленті (Гребенюк Н. Масштабні роботи на Прикерченському шельфі розпочнуться вже навесні / Розмову вела Т. Ковальчук // Дзеркало тижня. – 2008. – 1–7.03).

“Газпром” продовжає обмежувати поставки. НАК “Нефтегаз” грозить отбирати транзитный газ. Теплосети волнуются: может быть, придется отключать котельные (Студенникова Г. НАК: на две недели нам газа хватит, а потом “залезем в трубу” // Сегодня. – 2008. – 5.03).

У зоні відчуження в Чорнобилі Національна енергокомпанія «Енергоатом» бачить найоптимальніший майданчик для будівництва сухого сховища відпрацьованого ядерного палива (ВЯП). Тендер на його спорудження виграла американська компанія «Холтек Інтернешнл», яка має виконати всі роботи за три роки з моменту визначення українською владою точного місця будівництва сховища. Та якщо Верховна Рада не прийме відповідний закон, контракт припинить свою дію (Снігур О. Куди діти радіонукліди? // Україна молода. – 2008. – 6.03).

Производители и поставщики продовольствия больше всего обеспокоены проблемой обуздания пен, а также возможными рисками и выгодами от вступления страны в ВТО (Дикаленко М. Штормовое предупреждение // Бизнес. – 2008. – 3.03).

До конца марта Киев введет специальный режим въезда грузового транзитного транспорта на территорию города. Об этом сообщил первый заместитель председателя КГГА Д. Басс.

По его словам, соответствующую программу уже разрабатывают совместно с представителями ГАИ и руководством области. Готовый ее вариант представят уже через две недели.

Такая программа, по словам Д. Басса, поможет значительно уменьшить количество заторов в городе (*Главред* (<http://www.glavred.info>). – 2008. – 297.02).

На радиоактивной территории киевского спецкомбината «Радон» и вокруг него могут появиться жилые дома. По данным Киевского эколого-культурного центра, 160 га зараженной земли, оказавшейся вблизи элитных киевских районов, стали объектом интересов застройщиков (*Усенко Л. Радиационная зона станет жилой? // Известия в Украине. – 2008. – 29.02); (Бунецкий Д. Радиоактивные отходы из-под Киева вывезут в Чернобыль // Сегодня. – 2008. – 5.03).*

В столице может появиться вторая станция аэрации. Приблизительное место ее расположения – южная часть Киева, в направлении города Обухов. По словам столичных чиновников, для строительства такой станции нужно меньше 20 га земли. Начальник Главного управления коммунального хозяйства Киевской госгорадминистрации М. Шпарик считает, что вторая станция аэрации для столицы крайне необходима.

Окончательные планы и предложения относительно строительства новой станции должны быть вынесены до 2010 г. (*Главред* (<http://www.glavred.info>). – 2008. – 5.03).

Соціальна сфера

Представники вітчизняної інтелігенції оголосили про проведення у березні першого за часів існування незалежної країни Всеукраїнського форуму інтелігенції. Але, мовляв, для його гідного перебігу конче потрібно мобілізувати всі свої сили.

Минулий рік для української культури був досить складним: перипетії з виселенням Андріївського узвозу, закриття деяких видавництв та книгарень, переслідування та цькування вітчизняних майстрів. Мабуть, це і послугувало причиною того, що днями Нацрада з питань культури та духовності при Президентові України запропонувала вітчизняній інтелігенції вести надалі відкритий діалог. Перша така зустріч відбудеться 27 березня. Утім, їй передуватимуть ще 27 регіональних громадських слухань, під час яких мають викристалізуватися найболючіші проблеми культурного життя.

За попередніми даними, Всеукраїнський форум інтелігенції має відбутися в Оперному театрі. Квота від кожної області – сім чоловік (*Градоблянська Т. Влада запропонувала інтелігенції вести відкритий діалог // Голос України. – 2008. – 28.02).*

Городские власти планируют построить на Трухановом острове Молодежный центр, в котором смогут разместить до 20 тыс. небогатых приезжих на чемпионате Евро-2012.

Чиновники говорят, что не хотят повторения опыта с Евровидением, когда тысячи гостей, в частности студентов, разместились в довольно неудобном и стихийном палаточном городке на этом острове.

Городские власти еще не определились с заведениями питания на Трухановом. Однако обещают, что после того, как гости уедут, на острове размонтируют все домики, оставив только спортивную инфраструктуру, которая еще пригодится для горожан (*Тучинская С. Небогатых европейцев снова поселят на Трухановом // Сегодня. – 2008. – 4.03*).

Головне управління з питань цінової політики КМДА пропонує запровадити додаткову оплату за зайву житлоплощу. За словами його начальника В. Яструбинського, відповідно до Житлового кодексу, норма житла для однієї людини становить 20 кв. м плюс 10 кв. м на одну родину.

Ініціатори вважають, що в столиці потрібно підвищити тариф на площу, що перевищує норму. А за «нормовані» метри пропонують залишити чинний тариф. А також у межах цих норм залишити нинішні тарифи, а розраховані нові запровадити на ту площу, що перевищує зазначені цифри. Тим, хто неспроможний платити за новими правилами, – продавати більшу квартиру і йти в ту, що становитиме 20 кв. м на людину.

Управління вже передало нові розрахунки в КМДА та до комісії Київради. Нова схема оплати має стосунок до квартплати й опалення (*Прохоренко Ж. Чи доплачуватимуть тим, у кого житлоплощі бракує? // Голос України. – 2008. – 5.03*).

В 2008 г. в пищеблоках дошкольных учебных заведений планируется установить современные фильтрующие системы «ВКМ-500У» для воды, которые имеют положительный вывод главного государственного санитарного врача г. Киев И. Козловой. Об этом сообщил заместитель председателя КГГА В. Журавский.

По информации, в результате очистки и обеззараживания питьевой воды фильтрующими системами водоснабжения в ней уменьшается содержание остатков хлора, нитратов, железа, хлоридов. Существенно уменьшается мутность, что важно для обеспечения питьевого режима в учебных заведениях города и профилактики острых кишечных заболеваний (*Главред (<http://www.glavred.info>). – 2008. – 4.03*).

Столичная власть реконструирует важные объекты медицинской, образовательной и транспортной инфраструктуры. Об этом сообщил первый заместитель председателя КГГА Д. Басс.

«В первую очередь, мы реконструируем все районные больницы и поликлиники, поскольку сегодня они имеют наибольшую посещаемость, а находятся в ужасном состоянии. То же касается и сферы образования. Сегодня в Киеве есть много школ, которые работают уже более 70–80 лет и пользуются широкой популярностью. Не менее важным сегментом будущего обновления должны стать столичные автодороги. Рядом с мощной программой перестройки транспортной системы мы реконструируем ряд городских дорог. Так, скажем, в 2008 г. на реконструкцию и ремонт автодорог предусмотрено потратить 200 млн грн, что почти вдвое больше по сравнению с 2007 г.», – сказал он.

В городском бюджете на 2008 г. предусмотрено выделить 300 млн 730 тыс. грн на образовательную отрасль и более 2 млрд 136 млн грн – на здравоохранение (*В Киеве отремонтируют больницы и школы // Сегодня. – 2008. – 5.03*).

Незабаром Полтава з пам'ятника «славы русского оружия» перетвориться на пам'ятку української історії: окрім пам'ятника російському цареві Петру I, переможцеві Полтавської битви, у місті постануть також і пам'ятники гетьману України Іванові Мазепі та королю Швеції Карлові XII. Полтавська міська рада прийняла рішення оголосити відкритий архітектурний конкурс на ескізне вирішення пам'ятників цим діячам на території Державного історико-культурного заповідника «Поле Полтавської битви». Мазепа і Карл XII «припасуються» до Петра I, тобто ці пам'ятники мають зробити співмірними з уже існуючим Петром, а також відповідними йому композиційно і стилістично, аби разом три історичні постаті склали єдину сюжетну тему.

Замовником визначено управління культури виконкому Полтавської міськради (*Петре, посунься! // Україна молода. – 2008. – 5.03*).

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Голова Комітету з питань науки та освіти В. Полохало провів зустріч з Надзвичайним і Повноважним Послом Польщі в Україні Я. Ключковські. Під час зустрічі обговорювалися питання подальшої міжпарламентської співпраці України і Польщі, зокрема, співробітництво в сфері освіти і науки, а також питання, пов'язані з майбутнім візитом до України Маршалка Сейму Республіки Польща Б. Комаровського.

Йшлося також про підготовку спільного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та Комісії Сейму Республіки Польща з питань освіти, науки і молоді в галузі вищої освіти і науки, яке має відбутися 5 березня поточного року. Співрозмовники акцентували увагу на сприянні українській стороні в розширенні можливостей навчання і стажування в провідних університетах Республіки Польща в рамках міжнародного Вишеградського фонду, а також участі України в освітніх та наукових програмах Європейського Союзу.

Голова комітету В. Полохало, який є співголовою депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Республікою Польща, порушив також питання про спрощення процедури оформлення віз для українських учасників наукових і освітніх обмінів (*Офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2008. – 27.02*).

* * *

11 лютого 2008, Кембридж, Великобританія – DANTE, провайдер міжнародної науково-освітньої мережі, що працює на основі партнерства з національними науково-дослідними мережами, оголосив про введення в дію високошвидкісного з'єднання між національною українською науково-освітньою мережею УРАН та загальноєвропейською науково-освітньою мережею високої пропускну здатності GEANT 2.

УРАН надасть з'єднання із швидкістю 100 Мбіт/с до Варшави згідно з підписаним ексклюзивним договором між українською та польською науково-освітніми мережами. Від Варшави з'єднання забезпечить польська національна мережа PSNC. Вона надасть високошвидкісну лінію на основі “темного оптоволокна” між містами Варшавою та Познанню для забезпечення доступу мережі УРАН до роутеру GEANT 2 в Познані. Нове з'єднання значно покращить існуючу пропускну здатність і, таким чином, зможе підняти на якісно новий рівень співпрацю української та європейської наукової думки. Нова мережа надасть доступ до таких науково-інформаційних ресурсів, як електронні бібліотеки, бази даних, ресурси пошукових систем, суперкомп'ютера. Це значно полегшить проведення спільних наукових досліджень за такими напрямками, як зміна клімату, природничі науки, фізика елементарних частин, грид-технології, радіоастрономія, розвиток у гармонії з природою.

Сьогодні мережа УРАН об'єднує близько 500 000 користувачів з приблизно 100 університетів та науково-дослідних інститутів 18 областей України. Підключення цієї мережі до мережі GEANT 2 є одним із заходів Державної програми “Інформаційні і комунікаційні технології в освіті і науці” на 2006–2010 рр.

В рамках реалізації Державної програми “Інформаційні і комунікаційні технології в освіті і науці” на 2006–2010 рр. у 2007 р. був підписаний договір про підключення національної науково-освітньої мережі УРАН (Ukrainian Research and Academic Network, URAN) до пан-Європейської науково-освітньої мережі GEANT 2 і було організовано взаємо з'єднання мереж УРАН та GEANT

2 у Польщі через канал 155 Мбіт/с, організований провідним оператором зв'язку для GEANT 2 компанією Memorex Telecommunication (Австрія).

GEANT 2 – це високошвидкісна мережа Європи, що об'єднує каналами пропускної спроможності 10–40 Гбіт/с національні наукові мережі європейських країн. Крім європейських країн GEANT 2 пропонує глобальні зв'язки з повністю інтегрованим сервісом з національними науковими мережами у Північній (Internet2) та Південній (ALICE) Америці, Азії (TEIN2), Середземномор'ї (EUMEDCONNECT), Африці.

Сьогодні до GEANT 2 підключено 34 європейські країни. Національні науково-освітні мережі країн-членів GEANT (за принципом “одна національна мережа – одна країна”) мають високошвидкісний доступ до інформаційних і обчислювальних ресурсів спеціалізованими каналами передачі даних із швидкістю понад 500 Гб/с. Загалом до GEANT мають доступ більше 3 млн науковців, які представляють понад 3500 університетів і наукових установ Європи.

Мережа GEANT 2 пропонує мережеві послуги, які значно перевищують за параметрами послуги каналів звичайного Інтернет. Насамперед, це в 10-100 разів більша швидкість та значно менша завантаженість каналів, організація послуг з гарантованою смугою типу “bandwidth on demand” (смуга на замовлення), надання каналів з відповідним рівнем якості, наприклад, з обмеженою девіацією затримки пакетів або мінімальною кількістю проміжних вузлів, надання послуг мультикастингу тощо.

На практиці наукова організація, що підключилась в Києві до GEANT 2 через оптичні канали УРАН, на сьогодні має можливість досягти швидкості обміну з іншим абонентом або ресурсом GEANT 2 на рівні 100 Мбіт/с. У наступні один-два роки смуга буде збільшена до 1000 Мбіт/с. Одержати таку швидкість через звичайне інтернет-підключення практично неможливо, бо комерційний канал гарантує смугу лише в зоні дії провайдера каналів, а за його межами обмеження швидкості залишається. Підключення до GEANT 2 вирішує цю проблему, причому смуга підключення в наступних роках буде збільшена принаймні до 1000 Мбіт/с.

Для забезпечення ефективного використання можливостей GEANT 2 в Україні у низці першочергових заходів Державної програми “ІКТ в освіті і науці” заплановано здійснити:

- 1) Підключення до мережі УРАН через оптичні канали університетів і наукових організацій з можливістю доступу до GEANT 2 зі швидкістю передачі даних 100 Мбіт/с з перспективою нарощування до 1000 Мбіт/с. Це не потребує значних фінансових витрат, а лише реалізації організаційних заходів, оскільки сегменти мережі УРАН між університетами та сегменти мережі НАНУ між науковими організаціями вже існують.

- 2) Підключення до УРАН університетів та наукових організацій у великих наукових центрах – Харкові, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі, Львові з розширенням каналів міжміського зв'язку, що використовуються для потреб науково-освітніх організацій у цих містах як мінімум до 100 Мбіт/с.

Деякі приклади використання мережі GEANT 2 в рамках спільних Європейських наукових проектів:

EXPRoS – проект у галузі астрономії, що використовує GEANT 2 для дослідження всесвіту в рамках ЄС (<http://www.expres-eu.org>). Через GEANT 2 та інші світові наукові мережі гігабітними каналами об'єднуються в єдину систему група телескопів у різних країнах, що створює віртуальний телескоп розміром із земну кулю.

ITER (International Thermonuclear Experimental Reactor – міжнародний термоядерний експериментальний реактор, <http://www.iter.org>) – проект, що має на меті продемонструвати наукові і технологічні властивості термоядерної енергії як альтернативної, що використовує невелику кількість існуючого в природі літію та дейтерію. Проект направлений на мінімізацію забруднення і отримання ядерної енергії із звичайних матеріалів. Мережа GEANT 2 забезпечує обмін даними між суперкомп'ютерами для комплексного теоретичного моделювання, що дуже істотно для успіху цього амбіційного проекту.

CERN (Європейський центр ядерних досліджень, <http://www.cern.ch>) започатковує проект досліджень, в якому величезна кількість даних буде генеруватись унікальним прискорювачем та розповсюджується в дослідницькі центри Європи та світу. Цей проект потребує майже необмежених мережевих можливостей. Особливістю доступу до даних є їх неперервний характер зі швидкостями до 1 Гбіт/с на кожний потік. Інформація може розповсюджуватись методом multicasting у реальному часі на основі інтернет-протоколу IPv6, що відкриває унікальні можливості її одночасної обробки або буферизації в багатьох суперкомп'ютерних центрах. Національні науково-освітні мережі Європи та інших країн сьогодні модернізують мережеве обладнання для розширення смуг доступу до CERN (*Міністерство освіти і науки України – офіційний сайт (<http://www.mon.gov.ua>). – 2008. – 27.02*).

* * *

Кузбасс и Украина будут и дальше развивать сотрудничество в сфере безопасной угледобычи двух регионов. Таков итог встречи генерального консула Украины в Тюмени Е. Левицкого с сотрудниками Департамента угольной промышленности и энергетики администрации Кемеровской области и представителями институтов угля и углехимии Сибирского отделения РАН, НЦ “ВостНИИ”, состоявшейся в Кемерово.

Участники встречи обсудили вопросы развития торгово-экономического сотрудничества, обеспечения безопасных условий труда при отработке угольных месторождений подземным способом. Они подвели итоги сотрудничества обеих сторон за 2007 г., наметили пути решения острых проблем, касающихся вопросов дегазации угольных шахт, утилизации метана и др.

Украинской стороне предложили провести взаимный обмен делегациями с участием специалистов научно-исследовательских институтов, угольных компаний, сотрудников департамента для детального изучения передовых

технологий, современных научных разработок, методов подхода к решению вопросов промышленной безопасности (*ИА REGNUM (<http://www.regnum.ru>)*). – 2008. – 20.02).

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Артемівські металурги освоїли технологію виробництва якісної міді з брухту. Проблема сировини для української кольорової металургії загострилася: чиста мідь коштувала дедалі дорожче, до того ж везти її доводилося через кілька кордонів. У 2002 р. було змонтовано на замовлення заводу і з особливими технічними умовами нову 120-тонну піч італійської фірми Continuous-Propерзу. Місяці копіткої роботи потрібні були фахівцям, щоб розробити і ввести в експлуатацію комплекс обладнання стосовно умов ВАТ «АЗОЦМ». Поштовхом стала іспанська технологія виробництва міді з брухту. Але про механічне запозичення фірмової технології не йдеться. Аналогічним шляхом – купівля обладнання і технології – спробували піти й інші споріднені підприємства СНД.

Виробництво міді з брухту – складний і наукомісткий процес, що потребує солідної бази. Створюючи комплекс вогневого рафінування міді, артемівські металурги створили унікальну технологію. З'ясувалося, що навіть залишки домішок у концентрації десятитисячних часток відсотка можуть негативно вплинути на результат. Сьогодні лабораторія аналізує хімічний склад міді за двома десятками параметрів. Контроль за якістю – подвійний: і в цеху, і в центральній заводській лабораторії. Адже споживач повинен отримувати продукцію із заданими властивостями.

Якщо європейці використовують відходи із вмістом міді до 96 %, то в Артемівську цю цифру знижено до 92 %. Нова установка дала друге життя заводу. Якщо раніш брухт кольорових металів ішов за кордон або застосовувався для виробництва литих вторинних сплавів, то нині завод почав виготовляти високоякісну і конкурентоспроможну продукцію світового класу з низькосортного брухту і переробляти їх в Україні. Для одержання якісної продукції підприємство вкладає чималі кошти і планує подальше відновлення виробництва. Багато фахівців і вчених переконані, що робота, проведена артемівськими металургами, гідна Державної премії України в галузі науки і техніки.

Освоєння нової технології відбувалося просто в діючому цеху. Поряд розташований сучасний прокатний стан фірми Southwire, на якому виготовляють катанку, що не поступається за якістю світовим аналогам. Однією лише розробкою і виготовленням унікального нового обладнання проблема не вирішується: для одержання якісного прокату на цьому комплексі застосовується позапічна обробка рідкого металу. Весь процес, від плавки міді до упаковки катанки, відповідає європейським нормам.

ВАТ «Артемівський завод з обробки кольорових металів» – провідне підприємство кольорової металургії України, один з найбільших виробників кольорового прокату в країнах СНД. Продукція заводу – мідна катанка, мідні й мідно-нікелеві труби, мідний, латунний і мідно-нікелевий прокат, фурми мартенівських печей – надходить на промислові підприємства України, Росії, Білорусі, Молдови, країн Балтії. Серед споживачів – ЗАТ «Новокраматорський машинобудівний завод», ЗАТ «Норд», ВАТ «АЗМОЛ», «МАЗ», «АвтоВаз», ВАТ «Павловський автобус» та інші. Кольоровий прокат з маркою заводу відомий у США, Угорщині, Польщі, Німеччині, Словенії, Словаччині, Македонії, Туреччині, Сирії, Греції, Болгарії, Норвегії, Румунії та ін. *(Куц Л. Наука перемагати, або перемога – разом з наукою // Голос України. – 2008. – 28.02).*

Енергоощадні технології

З питань запровадження енергоощадних технологій та відновлювальних джерел енергії, які є пріоритетними для України, обласна влада Вінниччини за останні півтора року провела дві всеукраїнські науково-практичні конференції.

О. Домбровський, голова Вінницької облдержадміністрації:

В області чітко визначили головні напрями дії, розробили відповідні програми. Зокрема, розпочали серйозні експерименти щодо електрифікації. Так, в області діє 12 малих гідроелектростанцій, якими управляє вінницька компанія «Українські енергетичні системи». До речі, за гідротехнічним і гідроенергетичним потенціалом область посідає друге місце в країні після Закарпаття. На території області розміщена Ладизинська ТЕС, крім того, можемо продукувати електроенергію з альтернативних видів палива.

Великі зміни щодо забезпечення теплом міста Вінниці пов'язуємо з реалізацією проекту щодо створення станції низькотемпературного тепла за шведською технологією. Там закачують з моря воду, яка має температуру 7–8 градусів, забирають дельту 3–4 градуси, яку використовують для опалення будинків, виробництва гарячої води, а охоложену повертають у море. Наше завдання – запровадити цю технологію на очисних спорудах обласного центру, які щодоби скидають у річку Південний Буг 110–120 куб. м очищеної води з середньорічною температурою 14 градусів. Нині працюємо над технічними рішеннями цього дуже серйозного інвестиційного проекту.

Під станцію низькотемпературного тепла окремо проектуємо когенераційну систему, що продукуватиме власну дешеву електричну енергію, крім того, плануємо тут отримувати біологічний газ і споживати його для когенерації, а також виробляти мінеральні добрива, щоб утилізувати залишки відходів. Реалізація проекту дасть змогу економити 20 % від споживаного містом газу.

Використання місцевих видів палива – сьогодні один із найвигідніших і найпростіших варіантів розв'язання проблеми дешевого тепла. Солома, відходи

деревини, соняшникове лушпиння як види палива сприймаються неоднозначно. Але коли три тонни соломи замінюють 1 тис. куб. м природного газу або 2 т калорійного вугілля, то це набуває зовсім іншого значення. В області кожен рік збирається майже 1,5 млн т соломи, тобто, образно кажучи, добувається 500 млн куб. м газу.

Так, вже встановлено котельні установки, що працюють на тюкованій соломі, у сільських школах. Причому собівартість виробництва тепла з соломи майже в п'ять разів менша порівняно з газом. Оцінивши ситуацію, яку мав бюджетний заклад, використовуючи вугілля, та запровадивши нетрадиційне опалення, отримали такі дані: на кожному квадратному метрі опалювальної площі економія становить від 5 до 10 грн на рік. У середній сільській школі (площею 4 тис. кв. м) економія становить майже 40 тис. грн при бюджеті таких шкіл 100 тис. грн.

Загалом в області на біомасі, у тому числі на подрібненій деревині, працює 11 котелень. Торік з обласного бюджету спрямували 1 млн грн безпосередньо на переведення котелень бюджетної сфери на альтернативні та поновлювані види палива.

Сучасне деревообробне підприємство «Барлінек», збудоване польськими інвесторами у Вінниці, з тирси виготовляє біопаливо, з якого продукує для власних потреб електричну та теплову енергію. Це біопаливо, що за енергоємністю не гірше від вугілля, підприємство постачатиме на внутрішній і зовнішній ринок. Олійно-жировий комбінат замість того, щоб споживати газ, забезпечує себе теплом, спалюючи у спеціальних котлах лушпиння соняшнику і в такий спосіб економить значні кошти.

Біоетанол – це кислотмісна добавка (виготовляється з бурякової меляси, кукурудзи, ячменю тощо), яка збільшує октанове число бензинів і водночас зменшує викиди в атмосферу вуглекислого газу. Область посідає перше місце за обсягами виробництва насіння ріпаку. Вінницький олійно-жировий комбінат є базовим підприємством з переробітку насіння ріпаку на олію. Її експортуємо, а це ж основна сировина для виробництва біодизелю. Зазначу, що протягом року область споживає в середньому 210 тис. т дизельного пального. Розробили проекти для започаткування промислового виробництва біологічного пального. Господарство, яке матиме 10–15 % площ, засіяних ріпаком, повністю забезпечить свої енергетичні потреби.

Наведу такі дані: річний обсяг енергоспоживання області за два роки (2004–2006 рр.) збільшився на 14 %, рівень економії паливно-енергетичних ресурсів за рахунок енергозберігаючих заходів за цей період зріс на 45 %. Область протягом року економить понад 25 млн грн.

Прийняття відповідних законопроектів, а частина з них є у Верховній Раді, безперечно, сприятиме зміцненню енергетичної безпеки держави та економічного стану регіонів (*Домбровський О. Технології нові, а ресурси місцеві / Записав О. Чеба // Урядовий кур'єр. – 2008. – 22.02*).

Информационно-производственная система ИВС “Освіта”, разработанная и внедренная ЗАО “НИИПИТ” – это комплекс аппаратно-технических и программных средств, которые на сегодняшний день успешно функционируют в масштабах всей страны. Начала создаваться система в 1996 г., а с 2000 г. охватила всю Украину, и документы об образовании, выдаваемые на территории государства, выпускаются исключительно в рамках системы ИВС “Освіта”.

Кроме того, на сегодняшний день ЗАО “НИИПИТ” успешно реализован механизм выявления дипломов-фальшивок. Благодаря созданной Институтом системе ИВС “Освіта” любой документ, находящийся в базе Министерства образования и науки благодаря системе может быть проверен на предмет подлинности. Сделать это без труда можно на сайте ИВС “Освіта”. Человек, желающий проверить достоверность того или иного документа об образовании регистрируется, вводит номер интересующего его документа, заполняет необходимые поля, в которые вносит данные о владельце диплома, серию, номер и т. д. Система дает однозначный ответ о наличии в базе такого документа.

При создании системы использованы самые современные методы криптографической защиты информации, разработанные непосредственно сотрудниками Института и сертифицированные Службой безопасности Украины. Следует отметить, что в Украине имеется лишь несколько решений в области защиты информации, сертифицированных этой серьезной службой.

Одним из показателей высочайшей степени надежности системы защиты информации, разработанной специалистами ЗАО “НИИПИТ”, является совместный проект Министерства образования и Национального банка Украины по эмиссии электронных студенческих билетов. Центр эмиссии расположен прямо на территории института. Здесь происходит изготовление и электронная инициализация билетов.

Электронный студенческий билет – это пластиковая карта с контактным чипом, на котором размещены: банковское приложение, позволяющее владельцу карты осуществлять доступ к банковскому счету и проводить все финансовые транзакции; и социальное приложение (данные о владельце, права на льготы и т. д.).

В рамках работы ИВС “Освіта” налажен электронный документооборот, и будет введен в эксплуатацию центр электронно-цифровых подписей. Человек подписывает свое обращение электронно-цифровым ключом и ответ получает также в электронном виде. В Эстонии, к примеру, уже налажен электронный оборот документов (*Versiu.com* (<http://www.versii.com>)). – 2008. – 21.02).

Альтернативні джерела енергії

Фахівці прогнозують: у недалекому майбутньому на зміну традиційним видам палива може прийти екологічно чистий водень. Для багатьох держав світу, у тому числі України, дослідження з водневої енергетики стають пріоритетними.

Незаперечні переваги очікуваного палива, по-перше, у тому, що будь-яке виділення енергії з використанням водню дає сприятливе співвідношення енергія – маса. Іншими словами, водень – енергоємне паливо. Так, при згоранні його на одиницю маси виділяється майже в 3,5 рази більше тепла, ніж при згоранні вуглеводнів нафти чи вугілля. Особливо важливо й те, що при використанні водню практично не буде викиду шкідливих речовин, передовсім вуглекислого газу. При згоранні водню утворюється лише вода. Однак ще відсутні недорогі й екологічно надійні технології добування водню.

Існує два промислових джерела одержання водню. Це – електроліз води (на нього покладаються найоптимістичніші надії) й хімічна конверсія органічних речовин (горючих копалин, біомаси або синтетичних продуктів переробки біомаси – спиртів) до воденьвмісного газу (іншими словами, синтез-газу). За деякими даними, собівартість виробництва водню у США становить: 1,5 (із горючих копалин), 2,5 (електролізом), 2,9 (з біомаси) дол./кг.

Щоб одержати водень за допомогою найсучасніших електролізних технологій, необхідний для заміни всіх моторних палив, потрібно буде як мінімум утричі збільшити виробництво електроенергії. А збільшити електропотужності у три рази доведеться тому, що залишаться як мінімум існуючі споживачі (15 500 млрд кВт/год). Це поки що не реально. Для обґрунтування наведемо такий факт: 60–65 % усієї світової електроенергії виробляється на теплових електростанціях, у яких спалюються горючі копалини (газ, мазут, вугілля тощо). Ці витрати суттєво неможливо буде зменшити доти, доки не винайдено надійне альтернативне джерело електроенергії, наприклад, термоядерний синтез. Це приваблива перспектива. Та передбачувана периферія термоядерних станцій настільки дорога (гігантські вакуумні камери, рідкий гелій для охолодження кабелів, рудники й збагачувальні фабрики на Місяці для видобутку там гелію-3, його доставка звідти для термоядерних станцій), що не відомо, чи буде така електроенергія рентабельною. Поки немає у світі жодної термоядерної станції, є тільки проекти, точніше, один проект – ITER (Міжнародний термоядерний експериментальний реактор). Вже обрано майданчик для будівництва експериментального реактора в містечку Кадараші (Франція). Робота тут почалася 2007 р. й триватиме 8–10 років.

Не виключено, що можливо згодом удасться збільшити частку електроенергії від атомних станцій та поновлюваних джерел енергії (сонячної, вітрової тощо). Однак, крім дешевої й доступної електроенергії, потрібні також промислові електролізери надвеликої потужності, розробка яких здійснюється в багатьох країнах світу, але й дотепер ще перебуває на стадії дослідно-конструкторських робіт.

Наступний важливий фактор – викиди вуглекислого газу, що невпинно призводять до глобального потепління на планеті. Вже тепер унаслідок спалювання вуглеводневих моторних палив у атмосферу щороку виділяється майже 7 млрд т вуглекислого газу. Оцінимо, скільки ж його виділятиметься за найпростішим ланцюжком: мазут – електроенергія – електроліз. Одержимо цифру, близьку до 11,5 млн т/рік. Із наведених даних бачимо, що «екологічно чиста» електролізна технологія спричинить суттєве погіршення – вуглекислого газу майже вдвічі більше. Щоправда, надмірний вуглекислий газ можна утилізувати, скажімо, закачувати під землю: у скважини, що залишилися від видобутих нафти, газу та соленосних і вугільних шарів, які втратили промислове значення. Такі технології за кордоном (поки що в невеликих масштабах) уже використовуються. Для цього знову треба спалювати вуглеводневе паливо, щоб приводити в дію компресори за допомогою електроенергії, «під рукою» має бути придатний підземний пласт, і ще повинно виконуватися чимало інших умов. Очевидно, перспективніший шлях – використання вуглекислоти як вихідної сировини для одержання корисних органічних і неорганічних сполук. До речі, основи такого перспективного напрямі утилізації вуглекислого газу успішно розробляються в Інституті фізичної хімії ім. Л. Писаржевського НАН України.

Отже, перехід на водневе паливо в найближчі десятиліття потребуватиме іншого шляху – водневої переорієнтації нафто-, газо- і, можливо, вуглепереробної промисловості. Інакше кажучи, індустрія, яка з горючих копалин одержує моторні палива, повинна буде виробляти, головним чином, водень для нової енергетики. Тоді стане можливим забрати забруднення з великих міст і перенести в місця, де вироблятиметься водень.

Існує кілька промислових шляхів одержання водню з нафти, вугілля, біомаси та природного газу. Для подальших оцінок візьмемо природний газ, оскільки в ньому акумульовано найбільший вміст водню порівняно з іншою водень-вмісною сировиною.

Простим рішенням буде отримання водню за допомогою парової конверсії метану – основної складової природного газу. Технологічне устаткування для нього не дуже дороге на відміну від конкурентних технологій, наприклад, на основі кам'яного вугілля. Підраховано, що об'єм природного газу, необхідний для виробництва тих же 680 млн т водню, становитиме близько 1800 млн т. Другий спосіб – парокиснева конверсія природного газу. Її проводять в одному або кількох реакторах із водою й киснем, що попередньо виділений з повітря на криогенних установках. Нарешті, перспективний, але мало вивчений технологічний процес, – спеціальне окиснення природного газу.

Унаслідок використання перелічених технологій одержання водню можна досягти рівня загальних викидів вуглекислого газу до 6–7 млн т/рік, приміром, за допомогою парової конверсії метану. Якщо виробляти водень із нафти або інших вуглеводневих джерел, то екологічний вигравш буде значно меншим (у них менший вміст водню порівняно з природним газом).

Однак слід зазначити, що прямий піроліз (розщеплення) води є привабливим технологічним процесом, хоча б через те, що, крім водню, у цьому разі одержують чимало і кисню.

Отже, такий шлях переходу до водневої енергетики потребуватиме переорієнтації нафто- і газопереробної промисловості на виробництво водню. Для цього знадобиться майже стільки ж корисних копалин, скільки їх потрібно й нині. Та говорити про глобальний перехід на водневу енергетику за реального скорочення вуглеводневих ресурсів і невпинного зростання попиту на паливо теж не реально. Може йтися лише про вирішення нагальних локальних проблем постачання паливом автотранспорту на регіональному рівні чи в окремо взятих країнах.

Водень у Всесвіті – найпоширеніший хімічний елемент. У 1970-х роках російський геолог, нині доктор геолого-мінералогічних наук В. Ларін висунув нову геохімічну концепцію будови ядра Землі. Учений стверджує, що запасів водню багато, але до нього треба добратися. Зробити це не так складно, достатньо пробурити свердловини в потрібних місцях земної суші. Сутність гіпотези Ларіна полягає в тому, що ядро нашої планети складається переважно не із заліза й нікелю, як вважалось раніше, а з металогідридів. Точніше, з насичених воднем магнію та кремнію тільки потім – із заліза та нікелю. Наголосимо, що ніяких доказів того, що ядро Землі «залізне», немає. Вчені тільки з'ясували, що воно складається з якогось компактного металу, і вважали, що цим металом є залізо. Зате чимало доказів металогідридної теорії. Наприклад, вулкани й земні розлами викидають у атмосферу водень.

Проте найголовніше у висновках В. Ларіна полягає ось у чому. На суші є точно встановлені місця, в яких земна кора має товщину 5–12 км (звичайно – 120–150). Це так звані зони рифтогенезу – ділянки розтягнення літосфери, тобто місця своєрідних величезних «шрамів» на поверхні Землі. Англійський геолог Дж. Грегорі, який описав подібні структури в Східній Африці, назвав їх рифтами (від англ. rift – розрив, тріщина, щілина), а ланцюжки з кількох рифтів зазвичай іменують рифтовими зонами.

Тож, на думку В. Ларіна, пробуривши в цих місцях свердловини, можна добратися до металогідридного шару. Тоді потрібний газ буде не тільки віддаватися металогідридами, а й виникати завдяки хімічним реакціям того ж кремнію або магнію з водою. Розрахунки, зроблені російськими вченими, довели: у разі достовірності металогідридної теорії ділянка в 20 км² дасть за рік водню стільки, що ним можна буде замінити 400 млн т нафти. Це, між іншим, майже стільки, скільки нині добуває вся Росія. У 1989 р. у Геологічному інституті АН СРСР відбулася нарада, де заслухали доповідь В. Ларіна й ухвалили: «Рекомендувати надглибоке буріння до 10–12 км у зоні сучасного рифтогенезу. Запропонувати як об'єкт Тункінську впадину, де буріння може мати велике значення для енергетики та екології, тому що дасть змогу оцінити й перевірити науково обґрунтовану можливість виявлення принципово нового і екологічно чистого енергоресурсу, який може скласти конкуренцію традиційним енергетичним джерелам». Тункінська впадина – місцевість неподалік від Байкалу, де товщина земної кори становить 4–6 км. До речі, у

Сибірському відділенні АН СРСР устигли зробити попередню техніко-економічну оцінку цього проекту. Виходило, що з десяти квадратних кілометрів можна було б одержувати 100–200 млн т умовного палива щороку (*Ковтун Г. Колумб ХХІ ст.: «Бачу «нові емірати» // Демократична Україна. – 2008. – 22.02. – С. 22).*

Генна інженерія

В Украине утверждены национальные стандарты для продукции, содержащей генно-модифицированные организмы (ГМО).

Так, с 1 мая начнут действовать международные стандарты как национальные «методом подтверждения», определяющие методы выявления ГМО и их производных в пищевых продуктах. Это закреплено соответствующим приказом Государственного комитета по вопросам технического регулирования и потребительской политики № 62.

Согласно документу, с 1 мая вступят в силу стандарты: ГСТУ CEN/TS 15568:2008 (Продукты пищевые. Методы выявления генетически модифицированных организмов и их производных. Отбор проб – впервые), ГСТУ ISO 21569:2008 (Продукты питания. Методы выявления генетически модифицированных организмов и их производных. Качественный метод на основе анализа нуклеиновой кислоты – впервые), ГСТУ ISO 21570:2008 (Продукты питания. Методы выявления генетически модифицированных организмов и их производных. Количественный метод на основе анализа нуклеиновой кислоты – впервые).

Кроме того, вступят в силу стандарты: ГСТУ ISO 24276:2008 (Продукты питания. Методы выявления генетически модифицированных организмов и их производных. Основные требования и определения – впервые), ГСТУ ISO 21571:2008 (Продукты питания. Методы выявления генетически модифицированных организмов и их производных. Экстракция нуклеиновой кислоты – впервые).

Напомним, Украина внедрит маркировку для продукции, содержащей генно-модифицированные организмы, после того, как будет создана эффективная система контроля.

Генетически модифицированный организм (ГМО) – это организм, в котором генетический материал был изменен с помощью искусственных приемов переноса генов. Генетически модифицированные источники (ГМИ) содержатся не только в ряде овощных культур, но и в колбасах, мясных консервах, пельменях, сыре, йогуртах, кашах, конфетах, шоколаде и т. д. (*DailyUA (<http://www.daily.com.ua>). – 2008. – 25.02).*

* * *

Я. Блюм, заступник директора Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, академік НАН України:

“Генетично модифіковані організми – зокрема рослини – це ті організми, в які за допомогою методів генетичної інженерії привнесено якийсь фрагмент ДНК (матеріального носія, з якого побудовані гени). Це можуть бути гени стійкості до гербіцидів, гени стійкості до захворювань, до шкідників (таких як колорадський жук або стеблевий метелик). Вони проходять систему перевірок і тестування і зовсім не схожі на «їжу Франкенштейна». Звичайно, повинна бути система маркування генетично модифікованих продуктів – людина має знати, що вона споживає. Варто пам'ятати, що маркування робиться за рахунок споживача.

Тут є двояка позиція – коли споживаємо лаферон (протигрипозний препарат), не замислюємося над тим, що це є рекомбінантний білок, отриманий шляхом використання генетичної інженерії. Коли говоримо про продукти харчування, чомусь виникає їх несприйняття, і ніхто не говорить про позитиви. На жаль, у нас біотехнологічне лобі доволі слабе. Років 15 тому генетично модифікованими продуктами так чи інакше займалося приблизно п'ять установ Національної академії наук, сьогодні практично лише Інституту клітинної біології та генетичної інженерії.

Тому що це дорого, потребує відповідної професійної експертизи, відповідного рівня підтримки держави. А ці технології можуть вирішувати багато проблем. Не бачимо тих пестицидів невідомого виробництва, які використовують на приватних городах, щоб знищити колорадського жука. Величезні обсяги гербіцидів і пестицидів, які лежать на полях. Коли переходимо на конкретику, то маємо приклади нелегального вирощування на полях генетично модифікованих продуктів.

У нас не працює система реєстрації. Були спроби офіційної реєстрації в 1997–1999 рр. генетично модифікованої картоплі, стійкої до колорадського жука, генетично модифікованої кукурудзи, буряку, ріпаку. Але почалася величезна антибіотехнологічна кампанія, і тоді без всякого пояснення компаніям-заявникам і країнам, які представляли ці інтереси, не те що було відмовлено, а просто без усіякого пояснення випробовування припинилися.

Про посіви генетично модифікованої сої говорять, що вони становлять від кількох десятків відсотків усіх посівів до половини. Фермер чи виробник сої, вирощуючи таку сою і зменшуючи кількість обробок гербіцидами, економить 20–25 дол. на одному гектарі на рік. Коли ми помножимо на 100 гектарів або на тисячу, то економічний ефект зрозумілий. Коли ми говоримо про потенціал України як експортера продукції сільського господарства, то такі країни, як США, Канада, Бразилія, Аргентина все ширше використовують біотехнології. І це здешевлює їхню продукцію.

На сьогодні вже на порядку денному впровадження не просто рослин, стійких до гербіцидів чи якихось захворювань, а тих, які продукують фармацевтично цінні білки. Наприклад, у рослинах можна продукувати соматотропін – гормон росту. Чи інтерферон та лактоферин – імуностимулюючі білки. Продукція вакцин – для лікування хвороби Ньюкасла в курей.

За рахунок генетичної модифікації можна створити пшеницю, яка накопичуватиме більшу кількість заліза, чи харчові рослини, що накопичуватимуть більшу кількість йоду. Таким чином можна подолати дефіцит певних елементів. У Інституті нині розробляють технологію виробництва компонентів вакцини проти туберкульозу. Уявіть собі – капуста, яка продукує вакцину, або один із компонентів цієї вакцини. Перші експериментальні рослини отримано, але це тютюн, його ніхто не буде жувати. Друга розробка – намагаємося вирішити проблеми продукування в рослинних клітинах лактоферину (один із основних білків жіночого молока). Він підвищує імунний статус організму. Ми намагаємося отримати ячмінь, який продукує лактоферин. Є ідея робити помідори з лактоферином.

Рослина продукує дозовано в якійсь кількості фармацевтично цінні білки. Є помідори, які мають вакцину проти геморагічної лихоманки, банани з вакциною проти карієсу. Компанія «Сингента» створила так званий золотий рис, який продукує підвищену кількість провітаміну А – він захищає від дитячої сліпоти. Компанія, на прохання вчених, віддала цей рис бідним країнам без права отримувати економічну вигоду. І зараз Філіппіни, Індія, Китай вже починають вирощувати цей золотий рис. Тобто поки ведемо дискусії, інші країни впроваджують це в практику. За минулий рік на 12 % (або 12,3 млн га) у світі збільшилися площі посівів генетично модифікованих рослин і в активну гру на цьому ринку вступили Індія, Китай, Парагвай та Південно-Африканська республіка.

Як керівник Науково-технічної програми «Біомаса як паливна сировина» («Біопалива»), можу навести добрі приклади перспектив застосування біотехнологічних розробок у цьому напрямі. Якщо на якомусь етапі побоюємося вживати генетично модифіковані продукти харчування, то підвищення врожайності технічних культур для отримання біоетанолу чи біодизеля може бути дуже ефективним. Наприклад, спрямовуємо свої зусилля на те, щоб застосувати можливості генетичної інженерії для підвищення вмісту цукрів у цукровому буряку та вмісту крохмалю в картоплі. Займаємося створенням нових сортів деяких інших злаків, наприклад, пальчатого проса. Це альтернативне джерело біоетанолу. Йдеться також про підвищення якості олії в ріпаку. Якщо говорити про харчові властивості ріпаку, то там є ерукова кислота, шкідлива для людини. За допомогою генетичної інженерії можна зробити так, щоб ерукової кислоти в ріпаковій олії не було зовсім. Працюємо з ячменем, який використовується як кормова культура, з льоном.

Звичайно, якщо оцінювати потенційні впливи на здоров'я людини, то можемо сказати, що будь-яка чужинна субстанція шкідлива для людини. Всі генетично модифіковані сорти рослин проходять відповідні випробування, тестування і завжди при реєстрації має бути зроблений висновок, що вони безпечні.

У 2002 р. ООН задекларувала на Всесвітньому саміті в Йоганнесбурзі відмову до 2020 р. від отрутохімікатів, застосування яких є постійним джерелом загрози для здоров'я людини і навколишнього середовища. Адже близько 100 тис. людей помирає щороку у світі через неправильне поводження

з хімічними засобами захисту рослин” (Ярослав Блюм: *Вакцину знайдуть у... канупті / Розмовляла Д. Романець // Україна молода. – 2008. – 29.02*).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Под председательством Президента Украины В. Ющенко прошло совещание по вопросам обеспечения функционирования и развития образования.

Главная тема мероприятия – повышение эффективности мер, направленных на развитие образования в Украине и создание условий для обеспечения доступа граждан к качественному образованию.

Участники совещания рассмотрели ряд актуальных вопросов в сфере образования. Среди них: повышение уровня охвата детей дошкольным образованием и восстановление сети соответствующих учреждений на селе; реализация шагов для обеспечения учебных заведений педагогами, повышение уровня их профессиональной подготовки и социальной защиты; обеспечение издания учебников для общеобразовательных учреждений, в частности для школ с языками обучения национальных меньшинств.

В повестке дня также были такие темы, как завершение компьютеризации и информатизации школ; организация регулярной бесплатной перевозки учеников к местам обучения и домой; улучшение условий обучения и воспитания детей.

Отдельное внимание участники совещания уделили внедрению на общенациональном уровне внешнего тестирования для всех выпускников, желающих поступить в высшие учебные заведения.

Выступая на совещании по вопросам обеспечения функционирования и развития образования, Президент Украины В. Ющенко заявил, высшие учебные заведения, которые не перейдут в этом году на внешнее тестирование, будут лишены госзаказа. Президент отметил, что в 2008 г. в Украине будет введено стопроцентное внешнее тестирование (*glavred.info*). – 2008. – 26.02).

* * *

У Міністерстві освіти і науки України відбулося засідання робочої групи, яка займається підготовкою проекту закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” відповідно до вимог Болонського процесу”. До робочої групи, якою керує міністр освіти і науки України І. Вакарчук, увійшли голова підкомітету з питань фахової освіти Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти В. Курило, заступник міністра В. Шинкарук, директори департаментів МОН, ректори провідних вищих навчальних закладів України, представники зацікавлених міністерств і відомств, профспілок науки і освіти, студентських організацій.

На засіданні робоча група обговорювала план дій роботи над новою редакцією Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту”, зокрема ухвалили, що потрібно сформувати робочі групи з підготовки

змін до окремих статей Закону України “Про вищу освіту”; до 19 березня – підготувати перший варіант законопроекту, громадське обговорення якого планується на кінець березня – початок квітня. До 29 травня проект закону має бути погоджено із зацікавленими центральними органами виконавчої влади. На розгляд профільного комітету Верховної Ради Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” у новій редакції передбачається подати до 1 червня 2008 р.

Під час обговорення тих питань, на які потрібно звернути увагу, членами робочої групи було запропоновано включити до нової редакції Закону “Про вищу освіту” пункт про автономію вищих навчальних закладів; визначитися, чи залишати перший і другий рівні акредитації вищих навчальних закладів; щодо статусу національного і профільного ВНЗ; системи управління; процедури призначення ректора; присвоєння наукових ступенів і звань, ліцензування освітньої діяльності та акредитації напрямів, спеціальностей; забезпечення гарантії якості освіти тощо.

Як зазначив І. Вакарчук, Закон України “Про вищу освіту” у новій редакції має забезпечити якість освіти (*Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua>). – 2008. – 21.02*).

* * *

Прес-конференція міністра освіти і науки України І. Вакарчука та директора Українського центру оцінювання якості освіти І. Лікарчука.

Міністр освіти і науки України І. Вакарчук:

“2008 р. вступ до всіх без винятку українських ВНЗ, незалежно від їх підпорядкування та форми власності, здійснюватиметься за результатами тестування, відображеними у відповідних сертифікатах. Кожен потенційний абітурієнт повинен до 20 лютого зареєструватися за місцем навчання або в місцевих органах управління освітою за місцем проживання. Реєстрація нинішніх одинадцятикласників здійснюється за місцем навчання, а випускників попередніх років – в органах управління освітою за місцем проживання.

Впровадження національної системи незалежного зовнішнього оцінювання є чільним пріоритетом освітньої політики уряду в цілому, й МОН зокрема – відповідно до Указу Президента України від 4 липня 2005 р. “Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні”, Програми діяльності Кабінету Міністрів України “Український прорив: для людей, а не політиків” і відповідних урядових постанов.

Системи зовнішнього оцінювання функціонують більш як у 150 країнах світу, зокрема практично в усіх країнах Європи.

Впровадження стандартизованого тестування в Україні під час вступу до вищих навчальних закладів розпочалося з ініціативи провідних університетів у 1999 р. У 2001 р. Міністерство освіти і науки України, Академія педагогічних наук України та Міжнародний фонд “Відродження” започаткували спільний експериментальний проект “Незалежне тестування”. У процесі його здійснення (2002–2005 рр.) розроблялися та апробувалися тестові технології для зовнішнього незалежного оцінювання. У 2006 р. зовнішнім незалежним

оцінюванням було охоплено більш як 41 тис. випускників шкіл, із яких студентами вищих навчальних закладів стали 10 тис. осіб. У 2007 р. зовнішнє тестування пройшли 117 тис. випускників загальноосвітніх шкіл (26 % від їхньої загальної кількості). 39 тис. абітурієнтів, що складала тести, стали студентами вищих навчальних закладів.

Зовнішнє оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти здійснює Український центр оцінювання якості освіти, створений у 2006 р., та дев'ять регіональних центрів оцінювання якості освіти, в яких працює близько 300 осіб.

У 2008 р. очікується 500–530 тис. учасників зовнішнього оцінювання, яким буде запропоновано 1–3 тести із 11 предметів. Для учасників зовнішнього оцінювання, які навчалися мовами національних меншин, у 2008 р. тести будуть перекладені російською, польською, румунською, угорською, молдавською, кримськотатарською мовами”.

Директор УЦОЯО І. Лікарчук:

“На телебаченні й радіо демонструються відео- та аудіоматеріали соціальної реклами, в обласних та районних газетах – матеріали, що роз'яснюють Умови прийому до ВНЗ 2008 р.; кожна школа отримала інформаційні плакати та необхідну кількість довідників і буклетів про систему незалежного оцінювання. В УЦОЯО працює безплатна телефонна «гаряча лінія» за номером 8-800-502-43-30 та спеціалізований веб-сайт www.testportal.com.ua.

У МОН розроблено заходи щодо підготовки і проведення вступної кампанії 2008 р. до вищих і професійно-технічних навчальних закладів, створено оперативний штаб «Вступна кампанія-2008»” (*Міністерство освіти і науки України – офіційний сайт (<http://www.mon.gov.ua>). – 2008. – 21.02).*

* * *

Киево-Могилянская академия будет принимать студентов по результатам внешнего независимого тестирования при наличии двух сертификатов и проводит свой конкурсный отбор. Об этом сообщил почетный президент Национального университета «Киево-Могилянская академия» В. Брюховецкий.

Киево-Могилянская академия – единственный университет, который официально имеет два рабочих языка – украинский и английский. Поэтому нужно у всех без исключения абитуриентов проверять знание английского языка. И не просто знание, а умение реально им пользоваться.

По его словам, Киево-Могилянская академия не будет принимать сертификаты по почте. Также будет запланирован день конкурсного отбора.

Он положительно относится к обязательному независимому тестированию, но считает, что нужно «продолжать работать дальше, чтобы найти, как дифференцировать само тестирование, чтобы оно отвечало той или иной модели студента, которую хочет видеть у себя высшее учебное заведение». При этом важно, чтобы само учебное заведение понимало, какой его студент. Думаю, что в Украине очень мало таких учебных заведений,

которые имеют модель желаемого студента. В связи с этим пока еще невозможно дифференцировать тестирование. Тогда это тестирование будет абсолютно оправданным (*Главред (glavred.info)*. – 2008. – 21.02).

* * *

Протягом трьох днів проходила науково-практична конференція в Тернопільському національному економічному університеті, в якій брали участь понад 400 молодих учених із 80 вузів України і семи зарубіжних країн. Їхня мета – напрацювати рекомендації щодо поліпшення розвитку України на шляху до європейської інтеграції. Важливо, що напрацювання талановитої молоді стосуються не лише глобальних проблем, а й цілком конкретних речей. Чимало бізнес-планів, вважає ректор університету, доктор економічних наук, професор С. Юрій, можна впроваджувати. Вони спрямовані на те, щоб запрацювало виробництво, були створені нові робочі місця, щоб молодь не виїжджала за кордон (*Левицька Л. Зібралися молоді вчені // Голос України*. – 2008. – 27.02).

Охорона здоров'я

Медики считают необходимым принять в Украине закон о свободе прививок.

В. Казмирчук, заведующая кафедрой иммунологии Национального медицинского университета им. Богомольца, профессор:

“В Украине необходимо менять вакцинальный график. Вакцинация должна приносить пользу, а не беду. К сожалению, в нашей стране вакцинальный график создан по старым советским медицинским традициям. Поэтому он требует неотложных изменений, поскольку изменилось время, окружающая среда, сами микроорганизмы. Также следует пересмотреть вакцинальные осложнения и ввести паспорт прививок.

В каждой цивилизованной стране есть так называемый календарь прививок, в котором четко указаны показания и противопоказания к вакцинации. Родители перед каждой прививкой должны тщательным образом обследовать ребенка относительно его состояния здоровья. По меньшей мере, сделать анализ крови.

В Украине нет статистики относительно осложнений и смертности от вакцинаций, поскольку родители просто не обращаются к врачам. Если бы были определенные структуры, куда бы могли обращаться родители, если их ребенок заболел после прививки, или в отделение, где бы врачи констатировали, связано ли данное заболевание с вакцинацией или нет, имели бы четкую картину. Но пока этого нет, поэтому и статистики относительно осложнений от прививок также нет”.

Н. Коломиец, врач-педиатр:

“Кроме пробы Манту, украинскими учеными разработано много других методов туберкулиновой диагностики – значительно более эффективных и

более безопасных (например, проба по капле крови). В то же время, в пробе Манту есть фенол – консервант, входящий в достаточно большое количество вакцин. Это – чрезвычайно ядовитое вещество, которое тянет за собой поражение организма, а именно: шок, слабость, сердечную недостаточность, смерть от анафилактического шока, подавляет клеточный иммунитет. Может предопределять гормональные нарушения в организме.

Исследования, проведенные известным украинским профессором-фтизиатром Б. Пухликом, засвидетельствовали, что стоимость выявления одного случая заражения туберкулезом стоит государству 24 850 долл.

В Украине необходимо создать комитет по биоэтике. Таких вакцин, как генетически-модифицированная вакцина от гепатита, не должно быть в календаре обязательных массовых прививок. Еще в 80-е годы была отменена массовая вакцинация животных в фермерских хозяйствах. Молоко коров, которых вакцинировали, оказалось непригодным для употребления. Следовательно, имеем абсурдную ситуацию – животных не вакцинируем, а на детях проводим эксперименты.

В Украине есть контроль и массовое насильственное внедрение прививок, но нет объективного мониторинга поствакцинальных осложнений. Необходимо срочно создать в больницах поствакцинальные отделения. Только тогда будет известно, сколько в стране детей, пострадавших от вакцинаций.

Нужно создать и внедрить в Украине новый закон относительно свободы вакцинации. Подобные законы есть и в России, и в других цивилизованных европейских странах” (*DailyUA* (<http://www.daily.com.ua>). – 2008. – 25.02).

Наука і влада

Комітет з питань науки і освіти підтримав пропозиції Конкурсної комісії з присудження іменних стипендій Верховної Ради України та призначення Премій Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим щодо присудження у 2008 р. іменних стипендій Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим.

Комітет підтримав кандидатури молодих учених (до 35 років) на призначення 10 стипендій по 2 тис. грн щомісяця для докторів наук та 10 стипендій по 1000 грн щомісяця для кандидатів наук, які підготували докторські дисертації.

За напрямами наук стипендіатами представлено: технічні науки – шість робіт; фізико-математичні науки – три роботи; медичні науки – три роботи; економічні науки – дві та по одній роботі з хімічних, біологічних, психологічних, історичних, педагогічних та юридичних наук.

За територіальним принципом стипендіати представляють наукові установи та вузи Києва – шість осіб; Харкова – дві особи; Львова – чотири особи; по одному представнику з Севастополя, Сімферополя, Дніпропетровська, Ужгорода, Луцька, Вінниці, Черкас, Одеси (*Офіційний веб-портал Верховної Ради України* (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2008. – 21.02).

* * *

Комітет з питань науки і освіти затвердив склад робочої групи з розробки проекту модельного Кодексу інтелектуальної власності Міжпарламентської асамблеї країн СНД (МПА СНД).

Робоча група сформована на виконання постанови Постійної комісії з культури, інформатизації, туризму і спорту від 13 жовтня 2007 р.

Керівником робочої групи обрано голову Комітету з питань науки і освіти В. Полохала.

До складу робочої групи увійшли народні депутати, представники Національної академії наук України, Академії правових наук України та Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України (*Офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://portal.rada.gov.ua>). – 2008. – 22.02*).

* * *

Министерство по чрезвычайным ситуациям и защите населения от последствий Чернобыльской катастрофы намерено просить научные учреждения до конца июня разработать план консервации солерудных шахт в селе Солотвино Закарпатской области. Об этом сообщил министр по чрезвычайным ситуациям В. Шандра.

По словам министра, наука должна дать свой ответ, откуда берется вода и какие явления там (в шахтах) происходят, каким способом должна происходить консервация рудника. Недостаточно просто закрыть предприятие “Солотвинский солерудник”, нужно прекратить карстовые явления.

Он считает, что если предприятие будет закрыто, нужно, чтобы государство обеспечило трудоустройство уволенных сотрудников предприятия (*Главред (glavred.info). – 2008. – 21.02*).

Проблеми інформатизації

Матеріали наукової конференції

“Глобальна модернізація і сталий розвиток: соціальні імперативи і економічні стратегії”

Ю. Половинчак, канд. іст. наук.,
старш. наук. співроб.

Національний розвиток і національна свідомість в умовах глобалізації

Глобалізація як важлива тенденція сучасного розвитку уможливорюється інтернаціоналізацією, мультикультуралізмом, послабленням впливу національних держав. Глобалізаційні процеси несуть всесвітню уніфікацію, апріорно спрямовані на нівеляцію історичного підґрунтя через створення

техноінфопростору. У зв'язку з цим актуальним залишається питання про взаємодію і взаємозалежність глобалізації та національного розвитку, важливим завданням науковців стало визначення шляхів збереження національної культурної ідентичності в умовах прогресуючого мультикультуралізму.

Сучасна глобалізація характеризується трансформацією суспільних інститутів, зміною усього соціального та культурного середовища. Під прикриттям ідеології “лібералізму” (претендуючи на універсалізм, він заперечує цінність національних культур) відбувається політичний пресинг більшості країн. Крім того, світові лідери на чолі зі США активно впроваджують у масштабах усієї земної кулі власні соціально-культурні моделі, що засновані на споживацькому світогляді². Наразі можна говорити про виникнення феномену “глобальної культури”, яка може утворювати нові культурні цінності або змінювати існуючі і цим самим сприяти зникненню національно-культурних ідентичностей різних народів. Найсерйозніша проблема – це не просто експансія глобальної культури, а руйнація нею національних ідентичностей народів. Цивілізаційний тиск, культурні деформації обертаються втратою традиційних цінностей, національної ідентичності та солідарності, руйнацією звичних етичних імперативів і господарських традицій.

Сьогодні в переважній більшості пострадянських країн спостерігається конфлікт між темпами загального інформаційного накопичення та можливостями соціально-прикладного, технологічного використання інформації. Не знаходячи цілеспрямованого прикладного використання, інформація стає ферментом, що підточує усі суспільні інститути, а також звичаї, традиції, норми, ідеали³.

Розглядаючи в цьому контексті ситуацію з Україною, треба підкреслити, що українцям нині доводиться мати справу не лише зі спільними для всього людства проблемами ХХІ ст., а й з проблемами, що перейшли з ХХ ст. Без сумніву, ціла низка наших складних морально-психологічних, політико-ідеологічних, соціально-економічних проблем виростає з кількасотлітньої бездержавності України.

Отже, поряд із долученням України до досягнень сучасного розвитку людства, нагальною потребою стає подолання негативних тенденцій глобалізації. Ідеться про наростання процесів соціокультурного відчуження, проявами якого є втрата національної ідентичності, смисложиттєвих компонент, поширення споживацької свідомості, які деформують ментальність в Україні, насамперед, молодого покоління.

Вплив інформаційних потоків на цілісність і самобутність змістовного простору суспільства, руйнування мовної та культурної самобутності в умовах глобалізації особливо актуальний для сучасної України. Оскільки глобалізація

² Льовкіна О.Г. Проблема відчуження в контексті сучасної глобалізації // http://sophia.nau.edu.ua/science/visnik/visn_1/lovk.htm.

³ Панарин А. С. Информационные политические технологии в условиях “открытого общества” // Кентавр. – 1994. – № 2. – С. 30.

базується як на зростанні товарообміну, так і на активізації обміну інформацією і знаннями, і в останній період на цю закономірність впливає, серед інших, і лінгвістичний фактор, пов'язаний з ареалами вжитку конкретних мов як носіїв інформації, нових знань і досвіду. Тобто, якщо мова певної країни, наприклад англійська, має широке міжнародне поширення, вона виступає своєрідним “мультиплікатором експортного потенціалу”, особливо щодо інформаційних товарів та послуг. У протилежному випадку – якщо мова країни-експортера обмежена територією національного вжитку, чи, тим більше, коли вона виконує другорядну роль у власній державі, мова потребує додаткових інвестицій для свого розвитку та розширення сфери функціонування. Нації, мовою яких розповсюджується інформація щодо наукових, технологічних та ін. новацій, фактично без додаткових зусиль дістають перевагу в інвестуванні власного розвитку. Таким чином, одним з викликів глобалізації, з яким доведеться зіткнутися Україні, стане формування нового інфопростору, зокрема і лінгвопростору.

Оскільки етнос є складною культурною, історичною, антропологічною конструкцією, то будь-яке втручання в неї, а тим більше нехтування й уніфікація культурної мозаїчності антропосфери приховує загрозу для всього людства. У контексті глобалізаційних процесів загальносвітова культура аж ніяк “не повинна формуватися як головна одиниця, одержана в результаті уніфікації й знищення множинних окремих національних і традиційних пріоритетів, хоч які б малі території ними були охоплені, – підкреслив всесвітньо відомий японський філософ, діяч культури, письменник Дайсаку Ікеда. – Наша цивілізація зуміє створити воістину загальносвітову культуру, коли навчиться цінувати всі, без винятку, суспільні й духовні надбання людей як різноманітні варіанти вираження єдиної для всіх людяності”. Дійсно, забезпечення різноманіття – найдієвіший спосіб забезпечення стійкості.

Закони та імперативи глобальної інтеграції вимагають від України чіткого визначення українського шляху розвитку і стратегічного вибору. Тільки створивши комплекс інноваційних структур випереджального і потужного духовно-інтелектуального потенціалу (системи національної науки, освіти, культури, економіки тощо), а також використовуючи творчі і патріотичні зусилля народу, Україна спроможна вибудувати концепцію власного розвитку і віднайти ефективні механізми гуманізації сучасних глобалізаційних процесів чи принаймні синхронізувати їх зі своїм становленням.

Науковці дедалі більше схиляються до думки, що “сталий розвиток суспільства – не система показників, які мають бути досягнуті у відповідні строки на відповідній території, а насамперед духовний – духовно-інформаційний напрям, в якому мають рухатися суспільства, народи, держави й окремі індивіди вже сьогодні, завтра і в далекому майбутньому”⁴.

Сутністю сталого розвитку, як свідомої людської діяльності в суспільстві, культурі, економіці можна назвати спрямованість на гармонізацію людського

⁴ Стоян О. Екологія духу в соціальній і економічній сфері (в контексті стратегії безпеки, сталого розвитку) // Схід. – 2002. – № 5. – С. 14.

буття. І хоча теорія сталого розвитку враховує лише три фактори поступу – економічний, соціальний і екологічний, без мовно-інформаційної, духовно-інтелектуальної, національно-інноваційної компоненти, без ренесансу націй і народностей гармонізація світу просто неможлива.

Теорія сталого розвитку на будь-якому його рівні (країни чи регіону, нації чи окремої особи) має цілісно і всебічно охоплювати весь комплекс стратегічних пріоритетів та базових чинників, які уможливають такий розвиток у плані збереження для наступних поколінь як національної окремішності, так і розмаїття світу. Її предметом мають бути не лише завдання, які сьогодні стоять перед економістами, захисниками природного середовища чи працівниками соціального захисту. Поле досліджень повинно охоплювати насущні для людини і нації духовно-моральні, інтелектуально-інноваційні, інформаційно-мовні, етнокультурні, демографічні, соціально-психологічні, зрештою суспільно-політичні проблеми. Без їх розв'язання неможливий сталий розвиток того чи іншого соціуму.

Тобто соціогуманістичну політику слід розглядати не тільки в її вузькому розумінні, а й на рівні захисту самобутності нації, її розвитку. Не може бути захищеною людина, якщо незахищена її нація чи країна в цілому.

Теорія сталого розвитку, принаймні в сьогоднішньому її трактуванні, не розв'язує проблеми духовного і національного відродження народів, які вибороли (чи виборюють) свою державну самостійність, зокрема проблеми співвідношення традицій і новацій у процесі розвитку. Оскільки новації генеруються переважно країнами-глобалізаторами, то їх запровадження у практику інноваційного розвитку ослаблених тривалою асиміляцією постколоніальних країн загрожує останнім: якщо вони не творитимуть своєї інтелектуальної власності, своїх ноу-хау в різних сферах життєдіяльності, то опиняться на периферії прогресу, до того ж – як денаціоналізовані елементи.

Так, для тих країн, що виступають переважно пасивними об'єктами впливу глобалізаційних процесів, важливим моментом у становленні їхньої державності є не тільки вибір інноваційної моделі свого розвитку, а й забезпечення умов для того, щоб ці інновації базувалися на вітчизняній інтелектуальній власності, випереджальному розвитку національної науки, освіти, їх відповідному фінансовому забезпеченні тощо.

На думку фахівців, механізмом, здатним забезпечити збереження культурних традицій, їх врахування при формуванні системи освіти, науки, інформаційно-мовного простору та інших елементів духовно-інтелектуального потенціалу як у національному, так і в євроінтеграційному контекстах, може стати підвищення духовної інформаційної мобільності нації. Цей механізм реалізується у вертикальній (передача знань з покоління в покоління) та горизонтальній (творення соціально нових знань, досвіду) формах⁵.

Вертикальна форма репродукування (передачі) традиційних знань і набутого досвіду конкретизується через сім'ю, національну освіту, культуру,

⁵ Вовканич С. «ДИМ» нації і глобалізаційні тенденції. Соціогуманістична компонента стратегії розвитку України // Вісник НАН України. – 2003. – № 4. – С. 48–54.

ЗМІ, громадську думку тощо. Завдяки виробленню виховного ідеалу і ціннісних орієнтацій, норм поведінки формуються історична пам'ять, духовність, національна свідомість, менталітет народу, створюється базовий (ресурсний) рівень культури, знань і досвіду. Передача інформації з покоління в покоління сприяє вертикальній ідентифікації людини на основі одержаних від навколишнього середовища знань, засвоєння традицій, звичаїв тощо. Тобто діють вертикальні генно-етно-середовищні механізми впливу – ті внутрішні та зовнішні інформаційні чинники, які творять пізнавальне духовно-інтелектуальне національне середовище і відповідне інформаційне поле впливу (навчання, виховання, наслідування тощо).

Горизонтальну форму продукування (творення) нових знань і модерної практики (на рівні одного покоління чи особи) реалізують системи вітчизняної науки, різні структури національних інноваційних центрів, творчо-інтелектуальні організації, пошукові групи.

Важливими передумовами для створення відповідної інформаційної бази в Україні є досить високий рівень освіченості населення та функціонування мережі навчальних закладів для підтримки необхідного освітнього рівня; існування системи наукових закладів і центрів; мережа бібліотечних та інших установ, що зберігають інформацію і організують доступ до неї. Роль бібліотечних установ набуває істотного значення з огляду на їх традиційно значний вплив у справі масового інформування населення ще з радянських часів, їх здатність забезпечити доступ до сучасних інформаційних ресурсів практично всіх верств населення; збереження серйозної організаційної структури та матеріальної бази; залучення до інформаційно-аналітичних центрів бібліотек до надання допомоги різним соціальним та державним інститутам у високопродуктивному використанні інформації⁶.

Отже, інноваційна модель розвитку будь-якої країни, у тому числі й нашої, обов'язково має враховувати соціогуманістичне начало. Тільки тоді можна сподіватися на успішне розв'язання в умовах глобалізації таких важливих проблем сучасності, як збереження національної ідентичності народів і розвиток розмаїття світу в його інтеграційній єдності.

Лише чіткі національні орієнтири в усіх сферах життя України є найголовнішими передумовами зведення до мінімуму негативного впливу глобалізації. У цьому контексті пріоритетного значення набуває національне, морально-духовне виховання. Адже з наслідками глобалізації матиме справу насамперед сучасне молоде покоління, яке повинно адаптувати українські реалії до глобалістичних процесів.

Творення єдиного загальнонаціонального культурного простору, забезпечення самоцінності, незалежності культури й мистецтва в усіх їх численних проявах, збереження багатющої національної культурної спадщини, забезпечення свободи творчості, найширшого доступу громадян, особливо

⁶ Горовий В. Еволюція інформаційного виробництва в процесі глобальних суспільних трансформацій // Україна в глобалізованому світі. Збірник наукових праць. – К., 2007. – С. 148–149.

молодих, до культурних надбань виступає як цілісний консолідуючий фактор становлення та зміцнення української національної державності.

Література

1. Білорус О. Г., Лук'яненко Д. Г., Гончаренко М. О., Зленко В. А., Зернецька О. В. Глобалізація і безпека розвитку / НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин; Київський національний економічний ун-т / О. Г. Білорус (наук.ред.). – К., 2001. – 734 с.
2. Вовканич С. „ДІМ” нації і глобалізаційні тенденції. Соціогуманістична компонента стратегії розвитку України // Вісник НАН України. – 2003. – № 4. – С. 48–54.
3. Головатий М. Національні інтереси як основа формування державності: теоретико-методологічні засади // Український соціум. – 2003. – № 1 (2). – С. 86–95
4. Горовий В. Еволюція інформаційного виробництва в процесі глобальних суспільних трансформацій // Україна в глобалізованому світі. Збірник наукових праць. – К., 2007. – С. 143–150.
5. Долішній М. І., Вовканич С. Й. Глобалізація і регіональні детермінанти ренаціоналізації // Регіональна економіка. – 2001. – № 3. – С. 7–17.
6. Кресіна І. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітологічний аналіз. – К.: Вища школа, 1998. – 391 с.
7. Льовкіна О. Г. Проблема відчуження в контексті сучасної глобалізації // http://sophia.nau.edu.ua/science/visnik/visn_1/lovk.htm
8. Мороз О., Саєнко Ю. Час інтелекту: сукупний український розум. – Львів: Вид. дім «Панорама», 2002. – 96 с.
9. Панарин А. С. Информационные политические технологии в условиях “открытого общества” // Кентавр. – 1994. – № 2. – С. 30.
10. Стоян О. Екологія духу в соціальній і економічній сфері (в контексті стратегії безпеки, сталого розвитку) // Схід. – 2002. – № 5. – С. 12–17.

До уваги держслужбовця

Ю. Левченко, провід. бібліограф НБУВ

Нові надходження до НБУВ

Александр Исаевич Солженицын: Материалы к биобиблиограф. / Рос. нац. б-ка; Сост.: Д. Б. Азиатцев; Н. Г. Левитская; М. А. Бенина и др.; Редкол.: В. П. Муромский, д-р филол. наук (пред.) и др.; Отв. ред.: Н. Г. Захаренко. – СПб.: Рос. нац. б-ка, 2007. – 800 с.: ил.

Ва 690694

Биобиблиографічний покажчик присвячено видатному російському письменнику та суспільному діячу Олександрові Ісаєвичу Солженіцину. На початку видання вміщено нарис про життя і діяльність письменника, авторів С. П. Залигіна та П. Є. Співаковського. Далі в розділі «Произведения А. И. Солженицына» за хронологією подано його друковані твори: зібрання творів, книги, збірники та окремі видання, публікації в періодичних та колективних збірниках, доповіді, а також статті (публіцистика, суспільні заяви, листи, інтерв'ю, промови). Відображено публікації з 1962 по 2000 р. До розділу додано алфавітний покажчик (проза, драматургія, поезія). У другому розділі зібрані документи, матеріали та статті про творчий та життєвий шлях письменника. Останній розділ «А. И. Солженицын в художественной литературе» містить художні твори про письменника. Наприкінці видання додано систематичний та іменний покажчики, а також ілюстрації.

Коваленко С. Україна під булавою Богдана Хмельницького: Енцикл. у 3-х т. Т. 1. / С. Коваленко. – К.: Стікс-Ко, 2007. – 376 с.

С 10712/1

У першому томі цього видання йдеться мова про державу Війська Запорізького 1648–1657 рр. Усі відомості в книзі пов'язані з місцевостями, які належали цій державі, а також з діячами, які цій державі служили. Книга містить статті про діячів Війська Запорізького та про поселення, що до цієї держави входили. Особлива увага приділена Гетьману Богдану Хмельницькому. Видання складається з трьох розділів: загальної частини, опису полків і поселень та довідкової частини. Загальна частина розповідає про Україну середини XVII ст., її духовний світ. В описі полків і поселень надано відомості про різні полки та поселення, які входили до цієї держави, а також діячів, які служили в цих полках. Третя частина книги включає покажчики місць, осіб, довідник подій, списки малюнків та креслин.

Морозюк В. Пом'яник – 5: Народознавчі образки-персоналії в національній історії, культурі, науці Прикарпаття / В. Морозюк. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. – 148 с.

Ва 686704

«Пом'яник» під числом п'ятим є продовженням коротких, енциклопедично-словникових розповідей-згадок про постаті-персоналії, які жили і творили на землі Прикарпатській: борці за волю України, театральні, освітянські і громадські діячі, письменники, які залишили слід в історії України. Книга складається з чотирьох розділів. Перший розділ містить невеличкі біографічні дані персон. Другий складають фотографії надгробків та меморіальних дошок із фотозбірні Володимира Морозюка. Третій розділ – листи автора до друзів та колег. В останньому розділі надається інформація про автора книги.

Мусієнко М. М. Екологія. Охорона природи: Слов.-довід. / М. М. Мусієнко, В. В. Серебряков – К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. – 624 с.

Вс 44487

Пропонована книга – найбільш повний словник-довідник термінів і понять природоохоронної діяльності. У статтях у стислій формі подано тлумачення понять наукової термінології, які стосуються проблем екології та охорони природи. Статті розташовано в алфавітному порядку. Для зручності користування книга містить додатки з таблицями, список використаної літератури, предметний покажчик термінів.

Права дитини: 2003-2006 рр.: Наук.-допоміж. бібліогр. покажч. / Нац. б-ка України для дітей; Уклад.: Н. О. Гажаман. – К.: Наук. світ, 2006. – 39 с.

Р 109546

В анотованому бібліографічному покажчику представлено відомості про міжнародні законодавчі акти із захисту прав дітей (конвенції, положення, закони, постанови). Відображено літературу про становище дітей у сім'ї, із соціальних проблем дітей в Україні, правової роботи з виховання дітей у суспільстві. Подано бібліографічні відомості про сценарії та практичні завдання на допомогу педагогам і правозахисним організаціям. Довідковий апарат складає: іменний покажчик, список використаних періодичних видань, а також сайти мережі Інтернет, де можна знайти необхідну інформацію стосовно цієї проблеми.

**Профспілкові організації та їх діяльність: Нормат.-правове регулювання / Упоряд.: О. М. Роїна. – К.: КНТ, ВД «Скіф», 2007. – 84 с.
Ва 689785**

У збірнику наведені нормативні документи, що регулюють діяльність профспілкових організацій в Україні: закони, накази, а також Кодекс про працю України від 10 грудня 1971 р. зі змінами та доповненнями включно до 2007 р. Статті кодексу містять посилання на нормативні документи. У додатку наведено необхідні форми документів.

**Табачник Д. В. Українці зарубіжжя та Україна: Довідник / Д. В. Табачник, Г. Д. Попов – К.: Знання, 2007. – 399 с.
Ва 690478**

У довіднику наведено інформацію про сучасну українську діаспору: громадські організації, заклади освіти, засоби масової інформації, українські церкви, релігійні громади та монастирі, українські бібліотеки, художні колективи, музеї української діаспори, а також подано нормативно-правові акти, що регулюють міжнаціональні відносини в Україні, права українців та національних меншин за кордоном. У розділах матеріал розташовано за абеткою країн. Зазначено адреси організацій та закладів освіти.